

Utdanningsdirektoratet

Delrapport 2

Juni 2010

DELRAPPORT 2: EVALUERING AV FORSØK MED BRUK AV IUP

DELRAPPORT 2: EVALUERING AV FORSØK MED BRUK AV IUP

Rambøll Management
Besøksadresse: Hoffsvæien 21-23
Postboks 427
Skøyen
0213 Oslo
T +47 2252 5903
F +47 2273 27 01
www.ramboll-.management.no

INNHOILDSFORTEGNELSE

1.	Innledning	1
1.1	Kort om forsøk med bruk av IUP	1
1.2	Kort om evalueringen og dens premisser	1
1.3	Datagrunnlaget for delrapport 2	3
1.4	Delrapportens oppbygging	3
2.	Sammendrag og anbefalinger	5
2.1	Sammendrag av funn fra evalueringen	5
2.2	Anbefalinger til veien videre	7
3.	Status for Utvikling av IUP	10
3.1	PEDLEX - utvikler og distributør av IUP	10
3.2	PEDLEX sine tiltak for å styrke implementeringen av IUP i deltakerfylkene	10
3.3	Oppsummerende analyse og vurderinger av utvikling av IUP	11
4.	Organisering og forankring av forsøk med bruk av IUP	12
4.1	Fylkesvis organisering av forsøk med bruk av IUP	12
4.2	Organisering av forsøket med bruk av IUP på forsøksskolene	12
4.2.1	Organiseringen av forsøket på ungdomstrinn og i videregående opplæring	14
4.3	Implementeringsstøtte: Informasjon og kompetanseheving	15
4.3.1	Informasjon	15
4.3.2	Kompetanseheving	17
4.4	Forankring av forsøket med bruk av IUP ved skolene	18
4.5	Oppsummerende analyse av organisering og forankring av IUP	19
5.	Utprøving og bruk av IUP i deltakerfylkene	21
5.1	Tid avsatt til organisert arbeid med IUP ved skolene	21
5.2	Tid brukt på arbeid med IUP blant elevene	22
5.3	Integrering av arbeidet med IUP i opplæringen	25
5.4	Erfaringer med bruk av IUP i praksis	27
5.5	Oppsummerende analyse av utprøving og bruk av IUP	29
6.	Vurderinger av IUP	31
6.1	Vurderinger av layouten til IUP	31
6.2	Vurderinger av innholdet i IUP	32
6.3	Vurdering av effekter av forsøk med bruk av IUP	34
6.4	Oppsummerende analyse av vurderinger av IUP	35
7.	Metodisk gjennomføring av evalueringen	36
7.1	Analyseramme	36
7.2	Breddeundersøkelse våren 2010	37
7.3	Dybdestudie våren 2010	38

1. INNLEDNING

I perioden 2008-2010 gjennomfører Rambøll en evaluering av Forsøk med bruk av individuell utviklingsplan (IUP) på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet. Evalueringsoppdraget innebærer å følge implementeringen av forsøket med bruk av IUP, innhente de involverte aktørers perspektiver gjennom bredde- og dybdestudier, og på bakgrunn av dette komme med innspill til justeringer og læring underveis. I løpet av evalueringsperioden skal det leveres to delrapporter og en slutt-rapport. Den første delrapporten ble levert i juni 2009, mens denne leveransen utgjør delrapport 2. Sluttrapport for evalueringen leveres når evalueringen avsluttes i desember 2010.

1.1 Kort om forsøk med bruk av IUP

Utdanningsdirektoratet har etter oppdragsbrev nr. 55 av 2007 fra Kunnskapsdepartementet (KD) iverksatt utprøving av en nasjonal digital individuell utviklingsplan for utdannings- og yrkesrådgivning (*Forsøk med bruk av IUP*). *Forsøk med bruk av IUP* pågår fra august 2008 og skal etter den opprinnelige planen vare til og med juni 2010. Det er tre fylker som deltar i forsøket. Disse er Buskerud, Troms og Vest Agder. Det er totalt tre videregående skoler og 10 ungdomsskoler i form av elever ved 10. trinn og VG1 som deltar i forsøket. Dette utgjør til sammen rundt 1300 elever i forsøket.

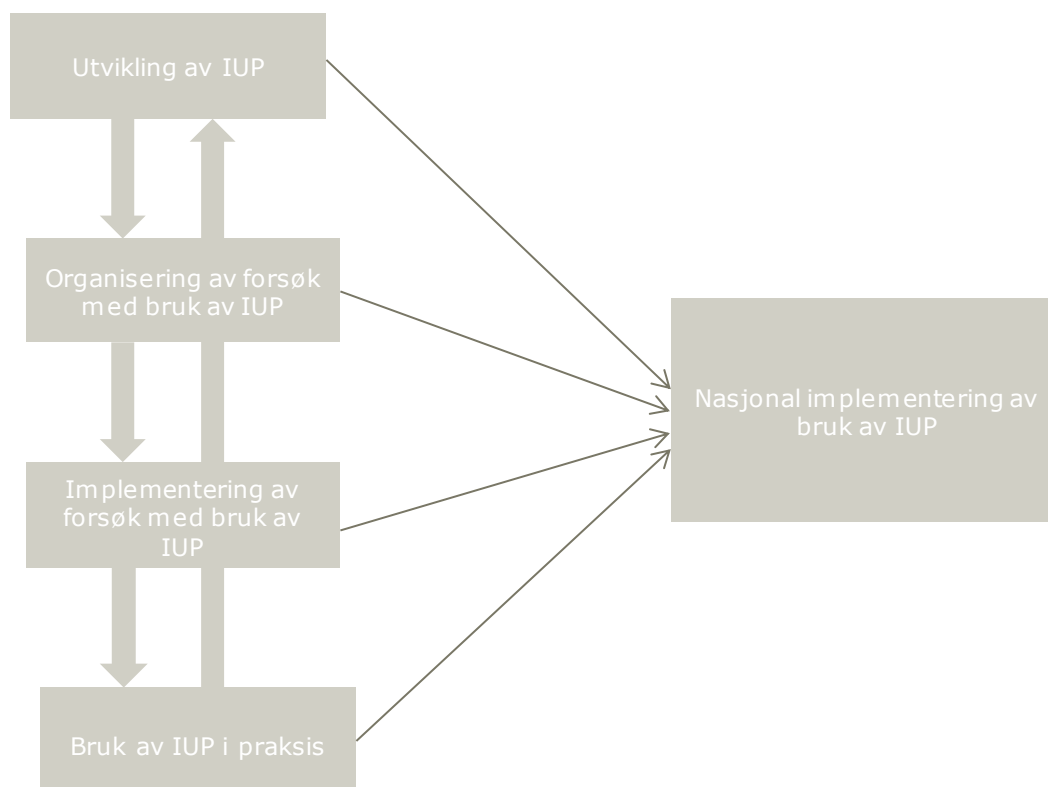
Hensikten med *Forsøk med bruk av IUP* er å utvikle en digital utviklingsplan som elevene skal arbeide med gjennom ungdomsskolen og i videregående skole. Et av målene for bruk av IUP har vært at elevene skal få et verktøy som skal stimulere til refleksjon og bevisstgjøringsprosesser knyttet til egne evner og interesser. Videre skal arbeidet med IUP gi elevene kjennskap til utdannings- og yrkesmuligheter, og bidra til at elevene ser disse i sammenheng med egne evner og interesser. Et annet formål med *Forsøk med bruk av IUP* har vært å gi rådgivere et systemverktøy for å styrke og systematisere den individuelle rådgivningen og veiledningen med elevene. *Forsøk med bruk av IUP* er et av flere tiltak som er iverksatt i den hensikt å redusere omvalg, bortvalg og frafall i videregående opplæring. På sikt skal bruk av IUP derfor bidra til en bedre gjennomstrømning i utdanningssystemet.

1.2 Kort om evalueringen og dens premisser

Evalueringen som gjennomføres av *Forsøk med bruk av IUP* skal utgjøre en del av grunnlaget for å vurdere om IUP bør benyttes som et nasjonalt virkemiddel for å styrke utdannings- og yrkesrådgivningen på nasjonal basis. Evalueringens formål har derfor vært å belyse organisering, implementering, pedagogisk bruk og vurderinger av IUP for å kunne gi gode og relevante anbefalinger om veien videre.

For å illustrere de ulike elementene gjennomføringen av *Forsøk med bruk av IUP* består av, har Rambøll illustrert disse i figur 1.1. Figuren forklares i det påfølgende.

Figur 1.1: Premisser for *Forsøk med bruk av IUP*: Utvikling og utprøving av IUP

Utvikling av IUP: Utviklingen av IUP skjer parallelt med at forsøket iverksettes og pågår. Dette innebærer at det ikke foreligger et ferdig utkast til digital utviklingsplan som skal implementeres og utprøves i forbindelse med *Forsøk med bruk av IUP*. Deltakerfylkene prøver ut IUP i praksis, og gir kontinuerlige tilbakemeldinger som danner bakgrunn for den videre utviklingen av IUP. Dette har i praksis betydd at deltakerskolene det første året av *Forsøk med bruk av IUP* prøvde ut en uferdig versjon av IUP som var på et tidlig stadium i utviklingsprosessen. Dette har vært et viktig premiss både for gjennomføringen av *Forsøk med bruk av IUP*, og evalueringen av forsøket som sådan.

Organisering av *Forsøk med bruk av IUP*: Den sentrale og fylkesvise organiseringen av *Forsøk med bruk av IUP* har vært betydningsfull, både for fremdriften og forankringen av forsøket i fylkene. Organiseringen av *Forsøk med bruk av IUP* ved de enkelte skolene har vært av betydning for forankring av forsøket hos de sentrale aktører ved skolene, herunder skoleledere, rådgivere og lærere. Gjennom organiseringen av IUP ved skolene er det tilrettelagt for implementering av bruk av IUP. Dette har omfattet elever ved 10. trinn og i VG1 som hovedmålgruppe.

Implementeringen av IUP: En vellykket implementering av IUP ved skolene har både vært avhengig av en hensiktsmessig organisering av utprøvingen av IUP blant de sentrale aktører. Implementeringsprosessen innebærer utprøving og utvikling av planen ved *Forsøk med bruk av IUP*. Dette forutsetter at IUP utprøves i praksis ved at elevene arbeider med IUP og at lærere og rådgiver støtter og følger opp arbeidet.

Bruk av IUP i praksis: Organiseringen av forsøk med IUP ved skolene og hvordan forsøket implementeres i praksis legger premisser for hvordan og hvorvidt det har blitt arbeidet med IUP i praksis. Både rådgivere og lærere har en viktig rolle i å tilrettelegge for pedagogiske prosesser rundt elevenes arbeid med IUP. En avgjørende rammebetingelse i den sammenheng er statusen for utviklingen av IUP og lærere og rådgiveres kjennskap til innholdet i IUP.

Brukernes erfaringer med IUP i praksis er meldt tilbake til PEDLEX, i tillegg til at Rambølls erfaringer også er et verktøy for å gi vurderinger om bruken av IUP og planen. Dette skal igjen bidra til å utvikle planverktøyet og forsøket.

Samlet sett består *Forsøk med bruk av IUP* av disse ulike elementene som sammen skal danne bakgrunn for en eventuell utvidet nasjonal implementering av IUP. Samtlige av disse elementene er belyst gjennom evalueringen Rambøll gjennomfører. Et av hovedfunnene i evalueringens første delrapport var at *Forsøk med bruk av IUP* var godt forankret blant rådgiverne ved deltakerskolene. Rådgiverne hadde etterspurt et slikt verktøy og så hensikten med å bidra til utvikling og utprøving av IUP. Imidlertid var forsøket i mer begrenset grad forankret i ledelsen og blant lærerne ved deltakerskolene. I tillegg viste delrapport 1 at rolle- og oppgavefordelingen ved skolene var noe uklar. Kombinert med at IUP-verktøyet var på et tidlig stadium i utviklingsprosessen, medførte dette at det i mindre grad var innhentet erfaringer med bruk av IUP i praksis. Elevene ga tilbakemelding om at de så nytten i å reflektere mer rundt egne interesser og utdanningsmuligheter. Elevene så også potensialet i IUP for dette formålet. Samtidig var elevene, lærere og rådgivere tydelige på at det IUP-verktøyet som forelå skoleåret 2008/2009 ikke i tilstrekkelig grad var klart til en reell utprøving.

Delrapport 2 har undersøkt status for utvikling og implementeringen av IUP ett år senere, altså våren 2010. Formålet har vært å identifisere eventuelle utviklingstrekk ved implementeringen av forsøket, og å formidle rådgivere, lærere og elever sine vurderinger, erfaringer og synspunkter på IUP-verktøyet og utprøvingen av dette. Resultatene fra dybdestudier og breddeundersøkelser gjennomført blant deltakerne i *Forsøk med bruk av IUP* vil presenteres videre i denne rapporten, og danne bakgrunn for de anbefalinger og innspill som gis til veien videre.

1.3 Datagrunnlaget for delrapport 2

Datagrunnlaget til delrapport 2 er innhentet gjennom en breddeundersøkelse og en dybdeundersøkelse. Breddeundersøkelsen er gjennomført blant hovedaktørene ved deltakerskolene i samtlige tre fylker som er omfattet av *Forsøk med bruk av IUP*. Nærmere bestemt ble breddeundersøkelsen utsendt til skoleledere, rådgivere, lærere og elever på 10. trinn og VG1 ved deltakerskolene. Det er også gjennomført telefonintervjuer med rådgivningskoordinatorerne i de tre deltakerfylkene.

Den samlede svarprosenten for breddeundersøkelsen er 30 prosent som utgjorde 651 besvarelser. Totalt besvarte 555 elever og 96 ansatte undersøkelsen. For å øke svarprosent har Rambøll satt i gang flere purreiltak. Purreiltakene var tett kontakt med rådgivere, som oppfordret og tilrettela for at elevene skulle besvare breddeundersøkelsen. På grunn av etiske hensyn har det ikke vært mulig å purre direkte ovenfor elevene. Videre oppdaterte Rambøll respondentdatabasen kontinuerlig, og sendte fortløpende ut nye spørreskjemaer. På den ene siden har purreiltakene ført til at det er innhentet perspektiver fra 555 elever i forbindelse med breddeundersøkelsen. På den andre siden medfører dette en metodisk usikkerhet ved at elever som i mindre grad har kjennskap til IUP, og i realiteten i liten grad har prøvd ut IUP i praksis, også har besvart breddeundersøkelsen.

Dybdestudiene er gjennomført i samtlige tre fylker som er omfattet av *Forsøk med bruk av IUP*. I hvert av fylkene besøkte Rambøll en videregående skole og to ungdomsskoler som deltar i forsøket. Ved skolene ble det gjennomført intervjuer med skoleleder, rådgiver, lærere samt elever som har vært involvert i *Forsøket med bruk av IUP*. Formålet med dybdestudiene var å få mer inngående kjennskap til de ulike aktørenes erfaringer med og vurderinger av *Forsøk med bruk av IUP* og selve planverktøyet som sådan.

En mer utfyllende beskrivelse av de metodiske aspektene ved breddeundersøkelsen og dybdestudiene vil bli gitt i kapittel 7 i denne rapporten.

1.4 Delrapportens oppbygging

Delrapporten er strukturert på følgende måte:

- Kapittel 2 inneholder et sammendrag av evalueringens hovedfunn, samt Rambøll sine anbefalinger til veien videre

- Kapittel 3 gir en kort status for utviklingen av IUP og belyser PEDLEX sin rolle
- Kapittel 4 omhandler organisering og forankring av forsøk med bruk av IUP
- Kapittel 5 omhandler utprøving og bruk av IUP
- Kapittel 6 undersøker brukernes vurderinger av IUP
- Kapittel 7 inneholder en redegjørelse for den metodiske gjennomføringen av evalueringen

2. SAMMENDRAG OG ANBEFALINGER

Rambøll gjennomfører i perioden 2008-2010 en følgeevaluering av *Forsøk med bruk av IUP* i tre deltakerfylker. I hvert av fylkene deltar tre videregående skoler og mellom to og fire ungdomsskoler, henholdsvis elever ved 10. trinn og VG1. Formålet med evalueringen har vært å gi en status for implementeringen av *Forsøk med bruk av IUP*, så vel som å spore eventuelle utviklings-trekk og å identifisere suksesskriterier og barrierer for implementeringen av IUP.

Hensikten med *Forsøk med bruk av IUP* har vært at det skal utvikles en digital utviklingsplan som elevene skal arbeide med gjennom ungdomsskolen og i videregående skole. Et av målene for bruk av IUP har vært at elevene skal få et verktøy som skal stimulere til refleksjon og bevisstgjøring knyttet til egne evner og interesser. Videre skal arbeidet med IUP gi elevene kjennskap til utdannings- og yrkesmuligheter, og bidra til at elevene ser disse i sammenheng med egne evner og interesser. Et annet formål med *Forsøk med bruk av IUP* har vært å gi rådgivere et systemverktøy som vil bidra til å styrke og systematisere den individuelle rådgivningen og veiledningen med elevene. *Forsøk med bruk av IUP* er et av flere tiltak som er iverksatt i den hensikt å redusere omvalg, bortvalg og frafall i videregående opplæring. På sikt skal IUP således bidra til en bedre gjennomstrømning i utdanningssystemet.

Denne delrapporten bygger på datainnsamlinger gjennomført våren 2010. Det er gjennomført en breddeundersøkelse blant skoleledere, rådgivere, lærere og elever som har deltatt i forsøket. Totalt besvarte 555 elever og 96 ansatte, herunder skoleledere, rådgivere og lærere, breddeundersøkelsen våren 2010. Det er også gjennomført dybdestudier ved ni deltakerskoler, herunder en videregående skole og to ungdomsskoler i hvert av de tre deltakerfylkene. Ved skolene ble det gjennomført kvalitative intervjuer med skoleledere, rådgivere, lærere og elever. Rambøll har også intervjuet rådgivningskoordinatorene i de tre fylkene.

I det følgende gis det en presentasjon av evalueringens hovedfunn. Denne delrapporten omfatter både resultater *Forsøk med bruk av IUP* har oppnådd så langt. I tillegg ses det på hva som bør være videre fokus for at *Forsøk med bruk av IUP* skal bidra til å legge et godt grunnlag for en avgjørelse om IUP skal implementeres på nasjonal basis. Samlet sett legger dette grunnlag for noen anbefalinger for det videre forløpet for *Forsøk med bruk av IUP*. Anbefalingene presenteres til slutt i dette sammendraget. Kort oppsummert viser evalueringen følgende:

- *Den digitale utviklingsplanen som foreligger etter februar 2010 vurderes som god.* For det første er utviklingsplanen mer ferdig. For det andre vurderes den som mer oversiktlig og for det tredje er den også mer knyttet til fag.
- *Forsøket med bruk av IUP er i noe større grad forankret ved skolene.* Forsøket ser ut til å dreie fra utelukkende å være rådgiveres prosjekt til også å omfatte skoleledere og lærere i større grad enn i 2009.
- *Den digitale utviklingsplanen er i begrenset grad tatt i bruk på en systematisk og pedagogisk måte.* Rådgivere og lærere har i liten grad praksiserfaringer med bruk av IUP. For at bruk av IUP skal realisere målsettingene om å systematisere rådgivningen og redusere omvalg, bortvalg og frafall i videregående opplæring, er mer pedagogisk bruk av IUP nødvendig.
- *Elevene har begrensede erfaringer med bruk av IUP.* Elevene har brukt lite tid på å arbeide med IUP, selv om bruken er noe høyere enn i 2009.

I det følgende utdypes funnene fra evalueringen nærmere.

2.1 Sammendrag av funn fra evalueringen

Evalueringen av *Forsøk med bruk av IUP* viser at utviklingen i implementeringen av forsøket ikke er entydig. På den ene siden er det registrert en positiv utvikling på flere områder, samtidig som utviklingen på andre områder er begrenset eller mangelfull. Denne delrapporten viser at det er

nødvendig at det gjøres flere grep for å styrke den videre utprøvingen av IUP ved deltakerskolene. Så langt har *Forsøk med bruk av IUP* oppnådd følgende:

- **Fra uferdig utkast til et relativt ferdig IUP-verktøy:** Det har vært et overordnet premiss for *Forsøk med bruk av IUP* at forsøket både er et utviklings- og utprøvningsprosjekt. Dette innebærer at IUP-verktøyet er tenkt å utvikles og utprøves i løpet av den toårige forsøksperioden. PEDLEX har stått for utviklingen av og den digitale løsningen for IUP. De har sørget for en kontinuerlig utvikling og forbedring av IUP på bakgrunn av egen kunnskap så vel som innspill fra deltakerskolene. Resultater fra evalueringen viser at samarbeidet mellom PEDLEX og deltakerskolene har fungert bra. Den versjonen av IUP som foreligger våren 2010 er et produkt som holder en slik kvalitet at det kan utprøves i opplærings- så vel som i rådgivningssammenheng. Lærere er positive til at IUP kan sees i sammenheng med læreplaner i Utdanningsvalg, Prosjekt til fordypning, så vel som fellesfagene norsk og samfunnsfag. Rådgivere opplever at IUP har potensial til å bidra til en styrket og mer systematisk rådgivning, basert på vurderingene av det IUP-verktøyet som foreligger i februar 2010. Fokus for forsøk med bruk av IUP kan således dreie fra *utvikling til utprøving* av IUP.
- **Økt grad av bruk, men fortsatt lite tid brukt på arbeid med IUP:** Evalueringen gir en indikasjon på at bruken av IUP har økt ved deltakerskolene i løpet av skoleåret 2009/2010 sammenliknet med forrige skoleår. Dette fremkommer ved at lærerrespondentene oppgir at det er satt av mer tid til arbeidet med IUP og understøttes ved at elevrespondentene oppgir å ha brukt mer tid på arbeidet med IUP enn ved forrige skoleår. Imidlertid er det fortsatt lite tid som er brukt på arbeid med IUP. Et flertall av elevrespondentene har oppgitt at de har arbeidet med IUP mindre enn to timer i løpet av skoleåret. Dette må sees i sammenheng med den uferdige statusen for IUP-verktøyet frem til februar 2010. I den sammenheng er det positivt at lærere ser ut til å være villige til å sette av en time i måneden til arbeidet med IUP, noe som kan antas å føre til økt grad av arbeid med IUP nå som det foreligger et IUP-verktøy av bedre kvalitet enn tidligere.
- **Ønske om utprøving og mer pedagogisk bruk av IUP:** I forlengelsen av at lite tid er brukt på arbeidet med IUP, viser evalueringen også at bruken av IUP i liten grad er tilrettelagt på en pedagogisk og prosessorientert måte. Både breddeundersøkelsen og dybdestudiene viser at arbeidet med IUP har vært lite systematisk ved deltakerskolene. Elevenes besvarelser og tilbakemeldinger viser at rådgiver og/eller lærer har gitt informasjon om IUP, og at rådgiver ved enkelte skoler har vært til stede blant elevene og bistått dem i arbeidet med IUP. Imidlertid gir både skoleledere, rådgivere og lærere uttrykk for at de ser at den oppdaterte versjonen av IUP-verktøyet har potensial til å bli et godt refleksjonsverktøy for elevene så vel som å bidra til en mer systematisk rådgivning. Imidlertid krever dette at lærere i større grad får satt seg inn i innholdet i IUP, og at de planlegger og ser sammenheng mellom arbeidet med IUP og andre deler av opplæringen. I den sammenheng skal det fremheves som positivt at det i større grad har lyktes deltakerskolene å integrere arbeidet med IUP i fag som Utdanningsvalg på ungdomsskolen og Prosjekt til fordypning på VG1, mens arbeidet er noe mindre integrert i fellesfagene som norsk og samfunnsfag.
- **Styrket organisering av *Forsøk med bruk av IUP*, men fortsatt behov for økt grad av forankring:** I breddeundersøkelsen så vel som dybdestudiene fremkommer det at flere aktører ved skolen, herunder skoleledere, rådgivere og lærere, er involvert i forsøket og arbeidet med IUP ved deltakerskolene. På denne bakgrunn tyder evalueringen på at organiseringen av *Forsøk med bruk av IUP* er styrket ved deltakerskolene i skoleåret 2009/2010. Imidlertid er det fortsatt behov for økt forankring av arbeidet med IUP både blant skoleledere og lærere. Skoleleder fremheves av rådgivere og lærere som en viktig aktør

for å sikre implementering og prioritering av bruk av IUP. Det er en forutsetning for økt grad av forankring ved skolene at skoleleder er involvert i implementeringsprosessen. Når det gjelder lærerne opplever mange av disse at de i for liten grad har fått informasjon og kunnskap om IUP, noe som kan antas å ha påvirket graden av forankring i lærergruppen. Flere lærere uttrykker eksplisitt at de ønsker mer informasjon om og tid til å sette seg inn i IUP-verktøyet, noe som er positivt og kan antas å bidra til økt grad av forankring blant lærere.

- **Endrede holdninger til og økt samarbeid om rådgivning:** Et flertall av rådgiverne oppgir at *Forsøk med bruk av IUP* til en viss grad har bidratt til å sette fokus på rådgivning ved skolen, i tillegg til å bidra til økt samarbeid mellom rådgiver og lærere. Dette mener Rambøll er positivt for å styrke den helhetlige rådgivningen og veiledningen elevene skal motta. Det fremgår av evalueringen at rådgivning lenge har vært ansett som rådgivernes ansvar og oppgave. Imidlertid fremhever enkelte lærere og rådgivere i dybdestudiene at arbeidet med IUP har potensial til å bidra til å gi elevene mulighet til et mer helhetlig og langsiktig arbeid med utdannings- og yrkesvalg gjennom økt samarbeid mellom rådgivere og lærere gir.

Basert på de overnevnte hovedfunn vil det i det følgende bli gitt noen anbefalinger til veien videre for *Forsøk med bruk av IUP* spesielt og arbeidet med IUP mer generelt.

2.2 Anbefalinger til veien videre

De mer overordnede og langsiktige virkningene av *Forsøk med IUP* og arbeidet med IUP ved skolene avhenger av at det tas grep som forsterker de positive utviklingstrekkene som er identifisert i forbindelse med evalueringen. Samtidig må det rettes en innsats mot å styrke de områdene hvor det i mindre grad har skjedd en utvikling. Dersom *Forsøk med bruk av IUP* skal være en vellykket satsing som bidrar til at arbeidet med IUP videreføres ved skolene etter forsøket som sådan er avsluttet, er det av stor betydning at arbeidet med å forankre og innhente erfaringer med arbeid med IUP fortsetter ved skolene.

For å sikre at *Forsøk med IUP* danner et godt grunnlag for en eventuell utvidet implementering av IUP i skolen gir Rambøll følgende anbefalinger til sentrale utdanningsmyndigheter i Utdanningsdirektoratet og Kunnskapsdepartementet:

- **Utvidet forsøksperiode med styrket fokus på utprøving av IUP:** Med tanke på at *Forsøk med bruk av IUP* er tenkt avsluttet juni 2010 mener Rambøll at det er behov for en utvidet forsøksperiode. Det er Rambøll sin vurdering at arbeidet med IUP ikke er godt nok forankret på regionalt og lokalt nivå til at arbeidet med IUP vil videreføres. Heller ikke på skolenivå er arbeidet med IUP tilstrekkelig forankret. Dette tilsier at det er behov for en ramme av en tilsvarende forpliktende art som forsøksdeltakelsen for å drive implementeringen av og arbeidet med IUP videre ved skolene. Dette må også sees i sammenheng med at IUP-verktøyet som nå foreligger er klart til utprøving, noe som muliggjør en sterkere forankring på ulike nivåer samt økt grad av interesse fra andre skoler som til nå ikke har deltatt i forsøket. Et annet argument for å utvide forsøksperioden er at det til nå ikke har foregått en reell utprøving av det IUP-verktøyet som foreligger. Dette innebærer at det ikke kan spores noen konkrete resultater eller effekter av arbeidet med IUP på ulike nivåer på nåværende tidspunkt. Det er videre Rambøll sin vurdering at det er nødvendig å innhente flere erfaringer med bruk av IUP i praksis for å tilrettelegge for og sikre en eventuell nasjonal implementering av IUP.
- **Tydlig forventnings- og rolleavklaring som utgangspunkt for en implementeringsmodell:** Rambøll mener at det bør komme tydelige retningslinjer og god informasjon om formål og hensikt med bruk av IUP. Det bør uttrykkes hva som er tenkt å være de ulike aktørers ansvar og oppgaver, slik at dette danner utgangspunkt for regional og lokal organisering og forankring. Videre mener Rambøll det bør uttrykkes eksplisitt hva som er Utdanningsdirektoratets

forventninger til arbeidet med IUP. Disse bør formuleres på en konkret og tydelig måte. Dersom forsøksperioden for Forsøk med bruk av IUP utvides blir det særlig viktig å avklare hva som er forventninger til forsøksperioden, hva som skal være hovedfokus samt hva arbeidet med IUP er forventet å bidra til.

- **Utarbeide veileder og annet materiell som kan bidra til implementering og bruk av IUP:** I forlengelsen av anbefalingene om utvidet forsøksperiode og tydeligere forventnings- og rolleavklaring i forbindelse med arbeidet med IUP, mener Rambøll det også er behov for støttemateriell ved en utvidet eller nasjonal implementering av IUP i skolene. Nærmere bestemt innebærer dette at det bør utarbeides både trykt og digitalt informasjonsmateriell som gir en innføring i arbeidet med IUP-verktøyet. Det bør også utarbeides en veileder/et prosjektheft som inneholder råd, tips og erfaringer som har fremkommet gjennom forsøksperioden. Dermed blir det viktig at en utvidet forsøksperiode har som formål at det skal innhentes erfaringer med organisering, forankring, pedagogisk bruk og arbeid med IUP, samt erfaringer med bruk av IUP i rådgivningen. En utvidet forsøksperiode vil således bidra til at en utvidet eller nasjonal implementering i større grad støttes og følges av de riktige tiltakene.
- **Avklaring av spørsmål knyttet til videre drift og finansiering:** Den videre driften og finansieringen av IUP bør avklares og formidles, slik at implementeringen av IUP kan sees i et mer langsiktig perspektiv enn det som er tilfelle på tidspunktet for denne evalueringen. Dersom en nasjonal implementering skal iverksettes er det viktig at alle elementer i en fremtidig implementeringsprosess er på plass, slik at satsingen på IUP ikke blir fragmentert, tilfeldig og i verste fall overlatt til de enkelte skoler. Videre må det avklares hvilke aktører som må involveres for å sikre tilstrekkelig forankring i styringslinjen regionalt og lokalt. Slik kan satsingen på IUP få den gjennomslagskraft den trenger for å implementeres i skolene.

For at deltakerskolene skal lykkes med å gjøre seg erfaringer som danner et godt grunnlag for en avgjørelse om videre implementering gir Rambøll følgende anbefalinger til rådgivningskoordinatorer og skoleledere:

- **Styrke forankringen av og samarbeidet om arbeid med IUP:** Rambøll anbefaler at forankringen av *Forsøk med bruk av IUP* på regionalt nivå opprettholdes, og at rådgivningskoordinator prioriterer å følge opp om organisering, forankring og bruk av IUP ved de enkelte skoler. Ved de enkelte skolene må skoleleder involvere seg i organiseringen av og arbeidet med IUP, og sørge for at arbeidet prioriteres og foregår på en systematisk og pedagogisk tilrettelagt måte. Herunder må skoleleder sikre at både lærere og rådgiver har tilstrekkelig kunnskap om intensjonene med IUP samt kjennskap til innholdet i IUP. Videre er det av betydning at det settes av felles tid ved skolen til erfaringsutvekslinger, diskusjoner og tverrfaglig samarbeid mellom lærere og rådgiver. Skoleleder må være bindeleddet mellom skolen og regionale utdanningsmyndigheter, slik at ikke ansvaret blir overlatt til rådgivere som i mindre grad enn skoleledere har mandat til å sikre fremdrift og utvikling av arbeidet med IUP.
- **Fokus på å integrere arbeidet med IUP i opplæringen i ulike fag:** Hvorvidt lærerne tilrettelegger for varierte og pedagogiske arbeidsmetoder rundt IUP avhenger av hvor godt lærerne kjenner til formål med og innhold i IUP. Den oppdaterte versjonen av IUP inneholder oppgaver som differensierer mellom ungdomsskole og VG1, slik at den er bedre tilpasset bruk både i ungdomsskolen og videregående opplæring enn tidligere versjoner som har foreligget. Den oppdaterte versjonen av IUP kan også sees i direkte sammenheng med læreplaner i fagene Utdanningsvalg og Prosjekt til fordypning, så vel som fellesfagene norsk og samfunnsfag. Dette kan antas å gjøre integreringen av arbeid med IUP i opplæringen enklere, noe som vil påvirke motivasjonen til å sette av tid til arbeid med IUP i positiv retning og således vil kunne føre til økt

grad av bruk av IUP i praksis. En viktig anbefaling i den sammenheng er at sammenhengen mellom IUP og læreplaner i ulike fag gjøres tydelig og eksplisitt, ettersom dette kan bidra til økt grad av interesse og motivasjon for arbeid med IUP ved skolene.

- **Fokus på prosessorientert og pedagogisk bruk av IUP:** På bakgrunn av at det nå foreligger et relativt ferdig utviklet IUP-verktøy er det nødvendig at dette utprøves i praksis. For å nå målsettingene om at IUP skal bidra til økt grad av bevissthet og refleksjon hos elevene krever det imidlertid at lærere legger til rette for denne type prosesser hos elevene. Skolene som deltar i forsøket bør reflektere rundt hva som kreves for få en mer pedagogisk bruk av IUP dersom arbeidet med IUP skal føre til at de overordnede målsettingene realiseres. Dette innebærer at det reflekteres rundt hva pedagogisk bruk av IUP innebærer, hvilke arbeidsmåter som fremmer refleksjon og bevisstgjøring blant elevene i forbindelse med arbeidet med IUP, samt hva slags lærerrolle det kreves for best mulig å støtte elevene i arbeidet med IUP.

3. STATUS FOR UTVIKLING AV IUP

Det har vært en intensjon fra sentralt hold at forsøk med bruk av IUP skal være et utviklings- og utprøvningsforsøk. Dette har innebåret at IUP-verktøyet utvikles på bakgrunn av innspill og tilbakemeldinger fra brukere ved deltakerskolene, og at utprøvingen av IUP skjer parallelt med utviklingen. Evalueringen av forsøk med bruk av IUP skoleåret 2008/2009 viste at IUP-verktøyet som forelå dette skoleåret var på et tidlig stadium i utviklingsprosessen. Deltakerskolenes tilbakemeldinger gjenspeilet dette. Det var dermed i mindre grad gjort erfaringer med bruk av IUP i praksis i forbindelse med forsøket. Således utgjorde utviklingsstatusen til IUP en barriere for en reell utprøving av IUP som bevisstgjørings- og refleksjonsverktøy blant elever, i tillegg til at det var lite utprøvd som verktøy i rådgivningen.

PEDLEX har som utvikler og distributør av IUP arbeidet kontinuerlig med å utvikle og oppdatere IUP-verktøyet. I dette kapittelet vil PEDLEX sin rolle som utvikler og distributør av IUP belyses. I tillegg gis det en status for utviklingen av IUP. Avslutningsvis presenteres en oppsummerende analyse som sammenfatter utviklingen av IUP, og gir en vurdering av hvilke premisser dette legger for forsøk med bruk av IUP videre.

3.1 PEDLEX - utvikler og distributør av IUP

Ansvar for både utvikling av den digitale løsningen, så vel som den pedagogiske utformingen av IUP, er lagt til PEDLEX Norsk Skoleinformasjon (PEDLEX). PEDLEX er et privat forlag som i stor grad jobber med å utvikle materiell til bruk i utdanningssektoren, herunder trykket materiell med samme formål som IUP. PEDLEX har derfor erfaring med å lage materiell til bruk for elever i prosessen med refleksjon og planlegging av egen framtid. PEDLEX er leverandør av nettstedet vilbli.no. Nettstedet skal blant annet være til hjelp for søkere til videregående opplæring slik at disse kan få informasjon om utdanningstilbud, yrkesmuligheter og andre karrierespørsmål. IUP tilgjengeliggjøres gjennom nettstedet jegvilbli.no under betegnelsen Min utviklingsplan.

De deltakende fylkene har bidratt til utviklingen av IUP ved at det er etablert direkte samarbeid mellom PEDLEX og rådgivningskoordinatorene for fylkene, slik at PEDLEX har fått tilbakemeldinger på planverktøyet direkte fra forsøksdeltakerne. Det er også opprettet en tilbakemeldingsfunksjon i IUP-verktøyet, slik at elever og lærere fortløpende har mulighet til å gi tilbakemeldinger til PEDLEX. I breddeundersøkelsen som Rambøll gjennomførte våren 2009 fikk rådgiver- og skolelederrespondenter anledning til å gi sin vurdering av PEDLEX sin rolle i forsøket med bruk av IUP. Tilbakemeldingen fra rådgivere og skoleledere var entydig positiv til den rollen PEDLEX har ivare tatt i forbindelse med *Forsøk med bruk av IUP*, samtidig som det ble uttrykt en sterk tiltro til PEDLEX sin kompetanse til å utvikle et godt verktøy. Det ble gitt positive tilbakemeldinger på PEDLEX sin rolle som brukerstøtte og oppfølgingsinstans i forbindelse med utprøvingen av IUP. I tillegg ble det fremhevet som en styrke for utviklingen av IUP at PEDLEX har vært lydhøre og tatt skolenes tilbakemeldinger til etterretning i forbindelse med utviklingen av IUP. I forbindelse med dybdestudiene som er gjennomført våren 2010 videreføres inntrykket av at PEDLEX har opprettholdt det gode samarbeidet med deltakerfylkene, og at både skoleleder-, rådgiver- og lærerinformanter opplever at utviklingen av IUP har vært positiv.

3.2 PEDLEX sine tiltak for å styrke implementeringen av IUP i deltakerfylkene

I oktober 2009 gjennomførte PEDLEX oppstartsmøter i hvert av de tre deltakerfylkene for å styrke utprøvingen av den oppdaterte versjonen av IUP ved skolene. Ved oppstartsmøtene fikk PEDLEX anledning til å møte både rådgivere og lærere fra deltakerskolene, og de mottok innspill til den videre utviklingsprosessen. PEDLEX gjennomførte høsten 2009 også en brukerundersøkelse blant elevene. Denne dannet bakgrunn for utvikling av både layout og innhold i IUP. I løpet av november og desember 2009 ble det tilgjengeliggjort nye oppgaver i IUP-verktøyet som i større grad differensierer mellom 10. trinn og videregående opplæring. I februar 2010 ble det tilgjengeliggjort en oppdatert versjon av IUP som inneholdt følgende endringer:

- Nytt design på bakgrunn av innspill fra elever
- Muligheter til å utforme personlig layout på IUP-planen med eget navn, mulighet til å laste opp bilde av seg selv, samt eget valg av farger og font
- Tydeligere menysystem som skal gjøre det enklere å finne frem

Den oppdaterte versjonen av IUP består nå av fire hoveddeler:

- Utforskning
- Mine planer og valg
- Gjøre mål
- Oversikter

I slutten av mars hadde PEDLEX møte med deltakere fra skoler i Vest- Agder hvor den oppdaterte versjonen av IUP ble diskutert, og PEDLEX rapporterer om positive tilbakemeldinger fra både rådgivere, lærere og elever. Status for våren 2010 er at det ligger 46 nye oppgaver ute, og at disse kan knyttes direkte til læreplaner i fellesfagene engelsk, matematikk, norsk og samfunnsfag. IUP-verktøyet som foreligger våren 2010 er betraktelig forbedret og i større grad ferdig utviklet. Imidlertid forelå den oppdaterte versjonen ikke før februar 2010, noe som innebærer at deltakerskolene har hatt begrenset tid til å arbeide med den oppdaterte versjonen av IUP. Status for utviklingen av IUP må tas i betraktning både når det gjelder evalueringen Rambøll gjennomfører og de tilbakemeldinger brukerne har gitt, så vel som for vurderingen av måloppnåelse for forsøket med bruk av IUP i perioden 2008 til 2010.

3.3 Oppsummerende analyse og vurderinger av utvikling av IUP

Hovedfokus for forsøk med bruk av IUP har i perioden 2008-2010 vært å utvikle et godt IUP-verktøy. Dette ansvaret er lagt til PEDLEX i samarbeid med deltakerfylkene. Evalueringen viser at det har vært av stor betydning for fremdriften i forsøk med bruk av IUP at ansvaret for utviklingen av IUP er lagt til en leverandør som har kompetanse i og erfaring med å utvikle verktøy og materiell som skal sette i gang refleksjonsprosesser hos elever.

Gjennom viktige grep som nærhet til læreplanene og differensiering av oppgavene i IUP har PEDLEX utviklet IUP i retning av å bli et verktøy som enkelt og med fordel kan tas i bruk i opplæringen. Et av hovedfunnene i evalueringen for skoleåret 2009/2010 er at den versjonen av IUP som foreligger våren 2010 vurderes å være av god kvalitet, noe som bidrar til interesse for bruk av IUP både blant rådgivere, lærere og elever ved deltakerskolene. Dette er et godt utgangspunkt for en eventuell utvidelse eller videreføring av forsøk med bruk av IUP, som i større grad bør ha fokus på en reell utprøving av IUP så vel som å hente erfaringer med bruk av IUP i opplærings- og rådgivningssituasjoner. Mye av forutsetningene for implementeringen og god pedagogisk bruk av IUP ligger dermed hos skolene, som gjennom sin organisering og tilrettelegging skal arbeide mot å integrere IUP som et hensiktsmessig verktøy for både elever, lærere og rådgivere.

4. ORGANISERING OG FORANKRING AV FORSØK MED BRUK AV IUP

Tema for dette kapittelet er organisering og forankring av forsøket med IUP i fylkene og på skolene som deltar i forsøket. Noen av hovedfunnene fra evalueringen i 2009 var at den sentrale organiseringen av forsøk med IUP, kombinert med det lokale ansvaret som er gitt fylkeskommunene, er godt mottatt av rådgivere og skoleledere. Evalueringen viste at forsøket med IUP var forankret hos rådgivere ved de enkelte skoler, men at det var betydelig mer løselig forankret hos lærere. Skoleledere har frem til nå støttet bruk av IUP ved skolene, men mesteparten av ansvaret for forsøket og implementeringen av IUP ved den enkelte skole har ligget hos rådgiver.

Under dette kapittelet ses det på hvordan forsøk med bruk av IUP er organisert i fylket og på den enkelte skole. Det ses på hvilke aktører som er involverte og ansvarsfordeling mellom aktørene. Videre ses det på i hvilken grad forsøket er forankret på de ulike nivåene. Ytterligere identifiseres barrierer for forsøket og nødvendige tiltak for en vellykket implementering i tråd med målsettingene for forsøket.

4.1 Fylkesvis organisering av forsøk med bruk av IUP

En god organisering av arbeidet med IUP er nødvendig for vellykket forsøksprosess. Den sentrale organiseringen av forsøket er forankret hos Utdanningsdirektoratet og ved rådgivningskoordinatorne i forsøksfylkene. Rådgivningskoordinatorne skal gi støtte og oppfølging til skolene hvor forsøket med IUP skal iverksettes i praksis.

Evalueringen viser at rammene for den sentrale organiseringen er tilnærmet lik som i fjor, men at det er noen endringer. På sentralt nivå er det i alle fylkene nedsatt en prosjektgruppe. Disse prosjektgruppene møtes fortsatt. Det varierer noe mellom fylkene hvilke aktører som er representert. Gjennomgående er rådgivningskoordinator, en representant for fylkeskommunen samt skoleleder og rådgiver ved skolene representert. I noen av prosjektgruppene er også regionkoordinatorer for grunnopplæringen representert. Breddeundersøkelsen viser at skolelederne har deltatt i varierende grad. Ut av de 14 skolelederne som har besvart spørreundersøkelsen svarer to at de har deltatt i prosjektgruppen for fylket hver gang det har vært møte, seks svarer at de har deltatt enkelte ganger og seks svarer at de ikke har deltatt. Da prosjektgruppene i utgangspunktet møtes sjeldent, rundt to ganger i året, er det uheldig at skolelederne oppgir å ha deltatt i så liten grad. Samlet så antyder dette at rådgiverne er det viktigste bindeleddet mellom fylkeskommunen og skolene.

De kvalitative studiene antyder at rådgivningskoordinatorne har vært noe mindre involvert i år og at skolene nå innehar en større rolle i forsøket enn i 2009. Men rådgivningskoordinatorne har fortsatt et overordnet ansvar for å følge opp forsøket, mens det hovedsakelig er prosjektgruppene som har ansvaret for implementeringen av forsøket. I to av fylkene anser rådgivningskoordinatorne at oppfølgingen kunne ha vært bedre det siste året. Årsakene bunner i personalmessige forhold og endring i ansvarsstrukturen innad i fylkeskommunen. Mye av hovedansvaret for implementeringen av forsøk med bruk av IUP er lagt til deltakerskolene.

4.2 Organisering av forsøket med bruk av IUP på forsøksskolene

På skolenivået har det vært noen positive endringer i organisering av forsøket siden 2009. Evalueringen indikerer blant annet at kontaktlærere i økende grad er involvert i forsøket. Imidlertid viser evalueringen at det fortsatt er potensial for en styrket organisering ved flere skoler for å nå målsettingene med forsøket. I 2009 viste evalueringen at forsøket i all hovedsak var rådgiveres prosjekt og at de hadde ansvaret for implementeringen av forsøket på den enkelte skole. Evalueringen fra 2009 viste videre at det til dels var en uklar ansvarsfordeling mellom rådgivere, skoleledere og lærere på skolene.

En gjennomgående slutning fra evalueringen av forsøket så langt er at ansvarsfordelingen mellom aktørene må avklares på skolene, og at forsøket i større grad bør forankres hos alle aktørene. Evalueringen dokumenterte i 2009 at lærere og til dels kontaktlærerne ved noen av skolene i mindre grad var involvert i implementeringen av forsøket. Videre dokumenterte evalueringen at

skoleledere til dels deltok i den sentrale organiseringen, men hadde en lite aktiv rolle ut over dette.

I 2009 fremgikk det av evalueringen at flertallet av skolene hadde en intern arbeidsgruppe, hvor skoleleder og rådgiver deltok. Lærernes deltakelse manglet i stor grad i disse gruppene. Breddeundersøkelsen fra 2010 bekrefter at flertallet av skolene fortsatt har en intern arbeidsgruppe. Av de 14 skolelederne oppgir 9 at de har en intern arbeidsgruppe, mens 5 sier at de ikke har dette. Tabell 4.1 viser hvilke aktører som deltar i arbeidsgruppen i henhold til rådgiverne.

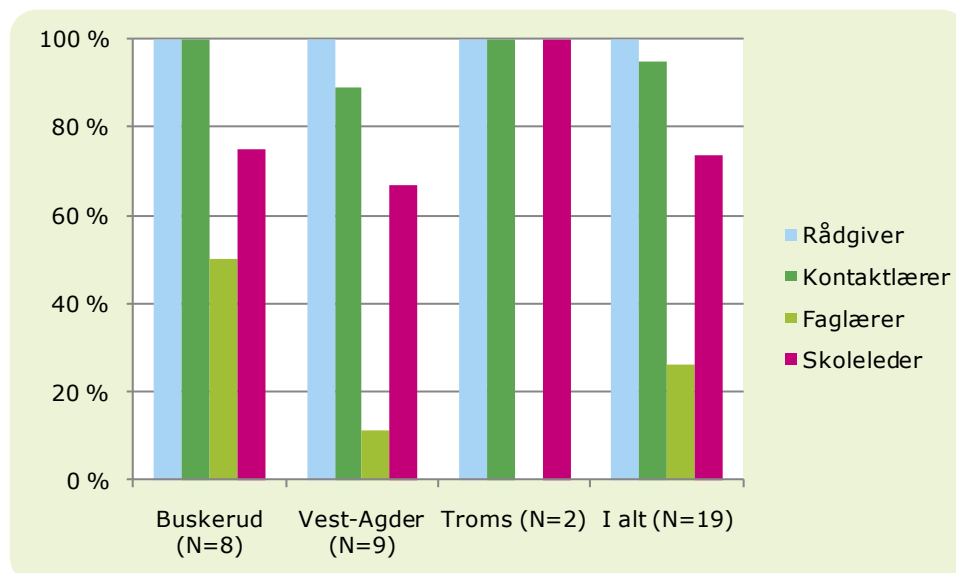
Tabell 4.1: "Hvem deltar i arbeidsgruppen?"

Deltakere	Respondenter	Prosent
Rådgiver(e)	15	100 %
Skolens ledelse	10	67 %
Kontaktlærere	13	87 %
Faglærere	2	13 %
Elever	3	20 %
Andre	2	13 %
I alt	15	100 %

Tabell 4.1 viser at samtlige rådgivere og flertallet av kontaktlærere deltar i den interne arbeidsgruppen ved skolen. Av skolelederne oppgir en tredjedel av rådgiverne at skoleleder ikke deltar i arbeidsgruppen. Rambøll vurderer at det er viktig at skoleleder deltar i denne gruppen for å gi tilstrekkelig støtte til rådgiverne og for å vise at dette er en satsning som ledelsen prioriterer.

I breddeundersøkelsen fra 2010 har vi også spurt rådgiverne hvilke aktører som er involvert i arbeidet med forsøket med bruk av IUP ved skolen. Resultatene vises i figur 4.2.

Figur 4.2: "Hvem på skolen er involvert i arbeidet med forsøket med Min utviklingsplan? Flere kryss mulige" krysses med "Fylke" (Rådgivere)

Figur 4.2 viser at rådgiverne er den mest involverte aktøren i alle fylkene. Dette underbygges av flere funn i evalueringen, blant annet oppgir 14 ut av 19 rådgivere at de har hovedansvaret for planen ved skolen. Av de resterende rådgiverne, oppgir tre at avdelingsleder har hovedansvaret og to stykker at kontaktlærer har dette.

Videre viser figuren at samtlige rådgivere oppgir at kontaktlærere er involverte i Buskerud og Troms fylke. Også i Vest-Agder fylke oppgir flertallet av rådgiverne at kontaktlærere er involverte. Dette er i tråd med de kvalitative studiene som også viste at et positivt utviklingstrekk er at kontaktlærerne er mer involverte i 2010 enn i 2009. Når det gjelder faglærerne oppgir flertallet av rådgiverne i alle de tre fylkene at de ikke er involverte.

Videre viser breddeundersøkelsen at det ikke finnes betydelige forskjeller mellom ungdomsskoler og videregående skoler med hensyn til hvilke aktører som er involverte (Tabell vises ikke her). Den eneste forskjellen av betydning er at flere rådgivere ved ungdomsskoler enn ved videregående skoler oppgir at faglærere er involverte - 4 ut av 9 rådgivere ved ungdomsskoler (44 %) og ved videregående skoler 1 ut av 10 rådgivere (10 %).

Et gjennomgående funn i evalueringen er at lærernes involvering i arbeidet med IUP er avgjørende for en sterk forankring av arbeidet med IUP ved skolene. At lærerne, først og fremst kontaktlærere, er mer involvert i år enn i 2009, har medført en sterkere forankring av forsøket ved skolene. Imidlertid sier rådgiverne at det fortsatt er behov for at lærerne i enda større grad er involvert i rådgivningsarbeidet generelt og i arbeidet med IUP spesielt. Det er særlig kontaktlærerne som kjenner eleven godt som her har en viktig rolle, men også faglærerne bør trekkes mer med i arbeidet. Samlet er en viktig slutning fra evalueringen at et godt samarbeid mellom rådgivere og lærere er en viktig betingelse for en vellykket implementering av forsøket.

I denne sammenheng viser evalueringen også at skolelederens involvering er viktig for en vellykket implementering av IUP. Figur 4.2 viser at skolelederne i varierende grad oppgis å være involverte av rådgiverne. Dette er i tråd med funnene fra de kvalitative studiene. Et viktig funn fra disse studiene er at flertallet av aktørene vurderer at rådgivere er den mest egnede til å gjennomføre implementeringen. Samtidig har skoleleder en meget viktig rolle. Skoleleder bør ha hovedansvaret for implementeringen. Dette medfører at skoleleder skal spille en viktig støttende rolle ovenfor rådgiverne samt å tydeliggjøre at arbeidet med IUP er noe som vektlegges av skolens ledelse. Dette vil gi større legitimitet til rådgivere ved skolene.

4.2.1 Organiseringen av forsøket på ungdomstrinn og i videregående opplæring

I dette avsnittet ses det nærmere på organiseringen av arbeidet med IUP i forhold til timeplanen og læreplanene i ungdomsskolen og i videregående opplæring. I ungdomsskolen er det lagt til grunn at det skal arbeides med IUP i tilknytning til faget Utdanningsvalg og i videregående opplæring i faget Prosjekt til fordypning. PEDLEX har også fokusert på å legge innholdet i IUP-verktøyet tett opp mot læreplaner i ulike fag både for ungdomstrinnet og videregående. Formålet er å tilrettelegge for variasjon og integrering av rådgivning i ulike fag. Etter februar 2010 foreligger det nye oppgaver som kan knyttes direkte til fellesfagene engelsk, matematikk, norsk og samfunnsfag.

I breddeundersøkelsen oppgir 13 ut av 19 rådgivere at det er satt av organisert tid til å jobbe med planen. Av forsøksskolene Rambøll har besøkt, så har flertallet av ungdomsskolene arbeidet med planen i faget Utdanningsvalg. Evalueringen viser at faget Utdanningsvalg ikke er timeplansfestet ved alle skolene i forsøket. Disse skolene har arbeidet med IUP i tilknytning til klassens time, en "midtøkt" eller på annen måte. Når det gjelder de videregående skolene som deltar i forsøket, så har noen av lærerne arbeidet med dette i Prosjekt til fordypning. Hvordan skolene har arbeidet med Prosjekt til fordypning varierer noe mellom studiespesialiserende og yrkesfag.

Ved yrkesfaglig linje ved en av de videregående forsøksskolene, fortalte lærerne at Prosjekt til fordypning har 168 timer, og at disse fordeles til opplæring i praktiske fag og utplassering. Lærerne som underviser på yrkesfag ved skolen vurderte at det er vanskelig å finne tid til å arbeide med IUP. Videre fortalte lærerne at det per i dag er organisert slik at det er satt av seks undervisningstimer på VG1 til arbeid med planen. Intervjuer med lærere ved en annen yrkesfaglig linje underbygger denne oppfatningen. En av lærerne ved denne skolen sier at "[yrkeslinjen] har nesten ikke hatt tid til å sette seg inn i planen, men vi har brukt klassens time og også oppfordret elevene til å bruke planen på frivillig basis". Læreren understreker at dette er uheldig ettersom det er de elevene som er i risikozonen for frafall og omvalg som er hovedmålgruppe for planen, og som trolig ikke vil jobbe med dette på frivillig basis i fritiden.

Ved studiespesialiserende er ikke arbeidet med IUP timeplanfestet. Ved forsøksskolen Rambøll besøkte, vurderte rådgiver derfor at det var vanskelig å få det til i praksis. Men det hadde likevel vært en økt bruk av IUP siden i fjor ved at rådgiver har fått flere faglærere til å arbeide med IUP i enkelte fag. Bruk av IUP i tilknytning til ulike fag diskuteres nærmere i avsnitt 5.3.

Samlet sett så viser evalueringen at det er visse barrierer knyttet til organiseringen av arbeidet med IUP, men at flere av skolene har forsøkt å løse disse organisatoriske utfordringene i løpet av forsøksperioden. På den ene siden er det argumenter som taler for å læreplan- og timefeste arbeidet med IUP, blant annet fordi dette hadde sikret at alle elevene arbeidet med planen. Sett i sammenheng med at det foreligger krav til skolene om å gi systematisk rådgivning til elever i ungdomsskolen og i videregående opplæring mener Rambøll at IUP kan oppfattes som en støtte til rådgivningen som skolene allerede er pålagt. Et viktig premiss i Kunnskapsløftet er at skolene selv – fordi de er best egnede – skal tilpasse opplæringen til lokale forhold, noe som gjør det lite hensiktsmessig å legge sentrale føringer for hvordan skolene skal organisere og gjennomføre rådgivningsarbeidet.

4.3 Implementeringsstøtte: Informasjon og kompetanseheving

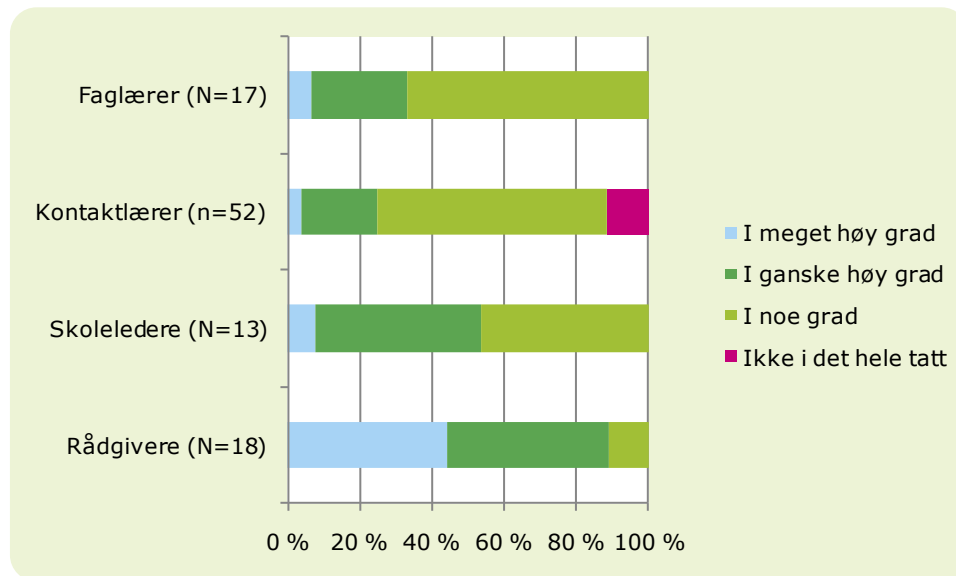
Implementeringen av forsøket med IUP har nå pågått siden 2008. Arbeidet med IUP har målsettinger om at planen skal bidra til å styrke rådgivningsarbeidet ved skolene som igjen skal komme elevene til gode. For en vellykket implementering av *Forsøk med bruk av IUP* er det avgjørende at forsøket forankres hos de ulike aktørene, herunder skoleledere, rådgivere og lærere. Dette betyr at det gis god informasjon om forsøket, om verktøyet og formålet med arbeidet med IUP til alle aktører, inkludert elevene. Videre krever det å arbeide med et nytt verktøy at de aktører, henholdsvis rådgivere og lærere, som skal støtte elevene i arbeidet har tilstrekkelig kompetanse. I dette avsnittet ses det derfor nærmere på informasjon og kompetanse i forbindelse med *Forsøk med bruk av IUP*.

4.3.1 Informasjon

Et premiss for *Forsøk med bruk av IUP* har vært at IUP-verktøyet utvikler seg underveis i forsøksperioden, og at det justeres på bakgrunn av tilbakemeldinger fra skolene. Å delta i et forsøk stiller derfor også krav til skolene som deltar i forsøket. Likeledes stilles det krav om at skolene må få god informasjon om formålet med forsøket, kunnskap om IUP-verktøyet, samt retningslinjer for hvordan IUP skal tas i bruk ved skolene. Dette ansvaret ligger hos nasjonale myndigheter, nærmere bestemt Utdanningsdirektoratet og rådgivningskoordinatorene.

På skolenivå er det i utgangspunktet skoleledelsens ansvar å informere ulike aktører ved skolene, men evalueringen så langt har vist at dette ansvaret i stor grad er delegert rådgiverne. Tilstrekkelig og god informasjon om formål og innhold i forsøket er avgjørende for å forankre forsøket med bruk av IUP på skolene. For å få mer kunnskap om hvordan aktørene vurderer den informasjonen de har fått, er det i breddeundersøkelsen spurt om de ulike aktører opplever at de har fått tilstrekkelig informasjon om forsøket med IUP. Figur 4.3 viser svarfordelingene.

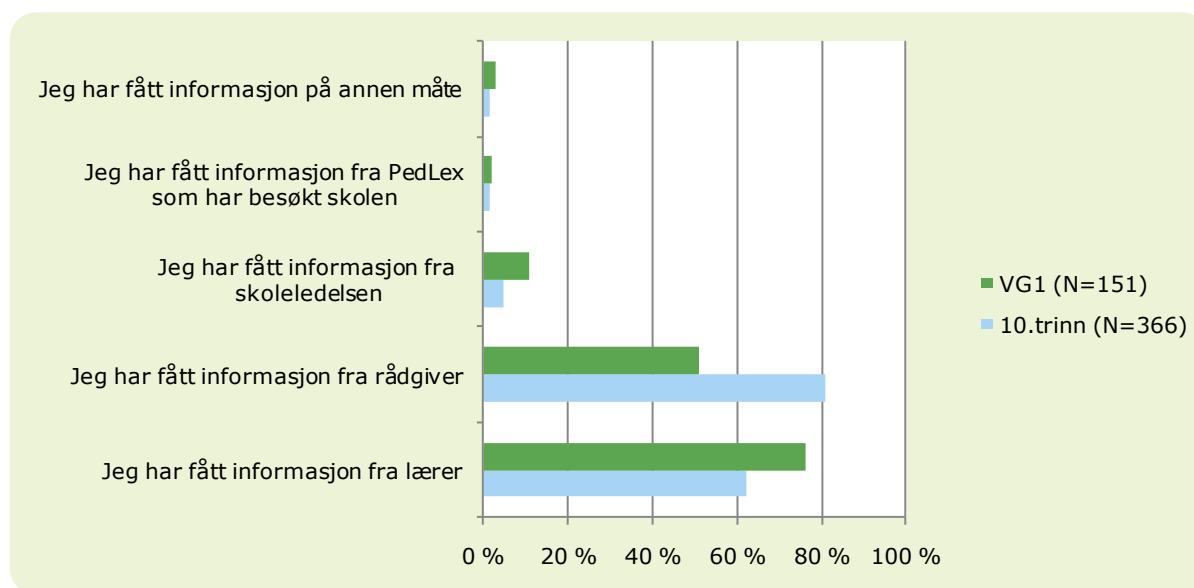
Figur 4.3: "I hvilken grad vurderer du at du har tilstrekkelig informasjon om forsøket med Min utviklingsplan?"

Figur 4.3 viser at en større andel av rådgiverne vurderer at de har fått tilstrekkelig informasjon om forsøket enn de andre målgruppene. Av skolelederne vurderer halvparten at de "i meget høy" eller "i ganske høy grad" har fått tilstrekkelig med informasjon. Når det gjelder kontaktlærere og faglærere, så er det en liten andel som vurderer at de har fått tilstrekkelig med informasjon – rundt 70 prosent vurderer at de kun "i noe grad" eller "ikke i det hele tatt" har fått tilstrekkelig med informasjon. Dette kan antas å ha påvirket lærernes involvering i forsøket i negativ retning, noe som også understøttes av de kvalitative intervjuene med lærerne ved forsøksskolene. Flere av lærerne forteller at de opplever at de har liten kjennskap til forsøket som helhet, i tillegg til at de savner mer kunnskap om IUP-verktøyet og hensikten med arbeidet med IUP.

89 prosent av elevene som har besvart undersøkelsen oppgir at de har fått informasjon om IUP på skolen. Denne prosentandelen er imidlertid noe usikker ettersom det er en lav andel av elevene ved deltakerskolene som har besvart breddeundersøkelsen. I tillegg er det en viss sannsynlighet for at de elevene som har besvart spørreundersøkelsen er de elevene som har arbeidet mest med IUP. Elevene som har besvart at de har kjennskap til planen, har også svart på spørsmål om hvordan de har fått denne informasjonen. Svarfordelingen vises i figur 4.4, fordelt på elever på 10. trinn og VG1.

Figur 4.4: "Hvordan har du fått informasjon om Min utviklingsplan?" krysset med "På hvilket trinn går du?" (Elever)

Det fremgår av Figur 4.4 at flertallet av elevene på 10. trinn har fått informasjon fra rådgiver ved skolen. 80 prosent av elevene fikk informasjon fra rådgiver og litt over 60 prosent har fått informasjon av lærer. Av elevene på VG1 har bortimot 80 prosent fått informasjon fra lærer og rundt 50 prosent fikk informasjon fra rådgiver.

Et gjennomgående funn fra de kvalitative studiene ved forsøksskolene er at informasjon om forsøket med fordel kan styrkes. Informasjon er avgjørende for å involvere alle aktørene på en hensiktsmessig måte og for en vellykket implementering av forsøket. På bakgrunn av disse funnene bør informasjon om forsøket og formålet med det i større grad nå ut til lærerne som i dag er mindre involvert enn de andre aktørene.

4.3.2 Kompetanseheving

Å ta i bruk et nytt verktøy stiller også krav til kompetanse og kunnskap om verktøyet for at dette skal kunne tas i bruk og benyttes på en optimal måte. Kompetansehevingstiltak er således en viktig støtte i implementeringsprosessen. Dette kan også ses i lys av det generelle behovet for økt kompetanse hos rådgivere og lærere i rådgivningsarbeidet¹.

Skoleledelsen spiller en viktig rolle ved å tilrettelegge for at rådgivere og lærere ved skolen kan delta i kompetansehevingstiltak, herunder ved å sette av midler til dette og ved å ta initiativ til fellessamlinger, erfaringsutvekslinger og lignende. I breddeundersøkelsen har skolelederne svart på spørsmål om skolen har tilrettelagt for kompetanseheving (satt av tid eller ressurser) i forbindelse med forsøket med IUP. Tabell 4.5 viser svarfordelingen til skolelederne som har besvart breddeundersøkelsen.

Tabell 4.5: "Har skolen tilrettelagt for kompetanseheving (satt av tid eller ressurser) i forbindelse med forsøket med Min utviklingsplan? Flere kryss mulige"

Tilrettelegging for kompetanseheving	Respondenter	Prosent
Ja, for rådgivere	12	92 %
Ja, for kontaktlærere	6	46 %
Ja, for faglærere	1	8 %
Nei, det er ikke tilrettelagt for dette	1	8 %
I alt	13	100 %

¹ Se for eksempel OECD (2004). *Career guidance and Public Policy. Bridging the Gap.*

Tabell 4.5 viser at bortimot samtlige skoleledere oppgir at de har tilrettelagt for kompetanseheving ved å sette av tid eller ressurser. Videre fremgår det at skoleledelsen har prioritert å gi rådgivere kompetanseheving. Deretter oppgir rundt halvparten av skolelederne at det er tilrettelagt for kompetanseheving for kontaktlærere, mens dette ikke er gjort for faglærere.

De kvalitative studiene underbygger at forsøket har bidratt til mer kompetanse hos rådgivere, men i liten grad hos lærerne. Mange av lærerne etterlyser mer kompetanse for å kunne bruke verktøyet på en god måte. De kvalitative intervjuene bekrefter i stor grad funn i breddeundersøkelsen om at rådgiverne har blitt prioritert når det gjelder kompetansehevingstiltak.

For å få mer kunnskap om hvilke kompetansehevingstiltak som rådgivere har deltatt i, har vi bedt rådgivere om å krysse av for dette. Svarene illustreres i tabell 4.6.

Tabell 4.6: "Er noen av de følgende kompetansehevingstiltakene gjennomført? Flere kryss mulig"

Kompetansehevingstiltak	Rådgivere	Prosent
Deltakelse i kurs i regi av Utdanningsdirektoratet	5	28 %
Kurs i regi av PedLex	14	78 %
Rådgiver har hatt intern opplæring i Min utviklingsplan for lærere	13	72 %
Skolen deltar i nettverk	9	50 %
Kurs i regi av eksternt kompetansesentre	0	0 %
Vet ikke	1	6 %
I alt	18	100 %

Det fremgår av tabell 4.6 at flertallet av rådgiverne har deltatt i "Kurs i regi av Pedlex". Videre oppgir 9 ut av 18 rådgivere at "Skolen deltar i nettverk" og 5 ut av 18 "Deltakelse i kurs i regi av Utdanningsdirektoratet". Ingen rådgivere oppgir at de har deltatt i regi av eksternt kompetansesentre.

Det fremgår også at flertallet av rådgiverne – 13 ut av 18 – selv har hatt intern opplæring i IUP for lærerne ved skolen. Dette antyder, i tråd med de kvalitative studiene, at lærerne har fått noe informasjon om IUP. Ettersom lærerne likevel vurderer at de trenger mer kompetanse, så antyder dette at det er behov for mer opplæring og at den opplæringen som har funnet sted ikke har vært tilstrekkelig.

4.4 Forankring av forsøket med bruk av IUP ved skolene

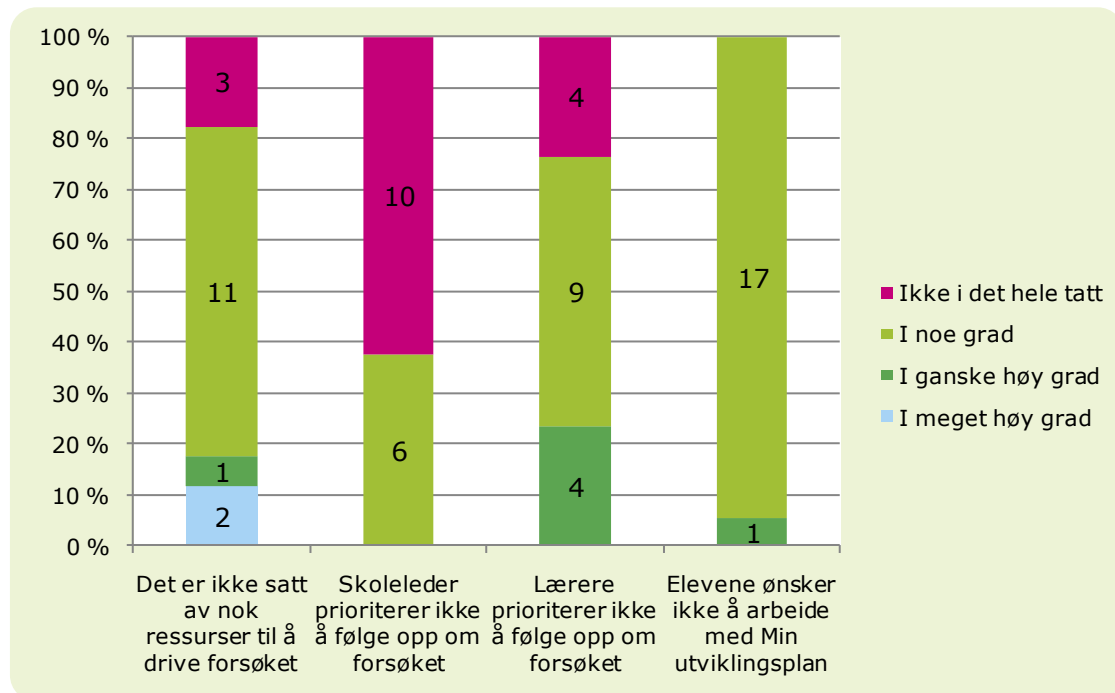
Dette kapitlet har sett på organiseringen av arbeidet med IUP. Enkelte forhold tyder på at arbeidet med IUP er forankret bedre i 2010 enn i 2009 ved flere av skolene. Likevel så antyder evalueringen at alle aktørene ikke er tilstrekkelig involverte i forsøket. For eksempel har ikke alle skoler nedsatt en intern arbeidsgruppe, flere skolelederne deltar sjelden i prosjektgruppene i fylket og større involvering av lærerne etterlyses.

Et tegn på at et forsøk er prioritert eller forankret ved skolen er ofte at forsøket er beskrevet i noen av skolens og/eller kommunen/fylkeskommunens dokumenter. Vi har derfor spurt både skoleledere og rådgivere om arbeidet med IUP er beskrevet i aktuelle dokumenter.

Det fremgår at arbeidet med IUP i varierende grad er beskrevet i aktuelle dokumenter. Halvparten av skolelederne og rådgiverne oppgir at arbeidet med IUP er oppgitt i fagplanen. Under halvparten av skolelederne og rådgiverne oppgir at dette er beskrevet i skolens strategiske plan. Et tegn på forankring er imidlertid at alle skolelederne oppgir at dette er beskrevet i en eller flere av skolens dokumenter. Noen har også beskrevet dette i kommunens/fylkeskommunens utviklingsmål for skolen eller lokale læreplaner i Utdanningsvalg og Prosjekt til fordypning, etc.

For å få større kjennskap til eventuelle utfordringer i implementeringen av forsøket har vi stilt rådgivere spørsmål om flere forhold. I figur 4.7 har vi kun valgt å fremheve de forholdene som rådgiverne har fremholdt som de største utfordringene, om enn i varierende grad.

Figur 4.7: "I hvilken grad har følgende vært utfordringer med hensyn til å jobbe med Min utviklingsplan ved skolen?" (Rådgivere, N=18, Tallene i stolpene er oppgitt i nominaltall)

Som det fremgår av figur 4.7 er det ingen av de nevnte forholdene som vurderes som utfordringer i betydelig grad. Det er likevel noen av forholdene som bemerker seg. "Det er ikke satt av nok ressurser til å drive forsøket" har tre av 18 rådgivere bemerket som en utfordring i "ganske høy" eller "meget høy grad". 11 rådgivere mener at dette "i noen grad" har vært en utfordring. Det andre forholdet som utpeker seg er "Lærerne prioriterer ikke å følge opp forsøket". Fire av 18 rådgivere vurderer at dette "i ganske høy grad" har vært en utfordring, i tillegg til at 9 av rådgivne vurderer at dette "i noen grad" har vært tilfelle. At lærerne ikke er involvert i tilstrekkelig grad i forsøket, stemmer godt overens med resten av funnene i breddeundersøkelsen og de kvalitative studiene. Ytterligere stemmer det også godt overens at flere rådgivere i noen grad vurderer at det er en utfordring at "skoleleder ikke prioriterer å følge opp forsøket" og at "Elevene ønsker ikke å arbeide med IUP".

4.5 Oppsummerende analyse av organisering og forankring av IUP

Evalueringen så langt viser at det er få endringer i organiseringen og forankringen av forsøk med bruk av IUP i 2010 sammenlignet med 2009. Det er likevel noen positive endringer som er stadfestet, som at kontaktlærere i større grad er involvert i forsøket i 2010, og følgelig at forsøket med bruk av IUP i større grad er forankret hos kontaktlærere. Evalueringen viser også at skolene har organisert bruken av IUP noe bedre enn i 2010.

Imidlertid fremkommer det flere forbedringsområder i implementeringen av forsøket med bruk av IUP. For det første antyder evalueringen at rådgivningskoordinatorene i noe mindre grad har vært involvert i forsøket sammenlignet med i 2009. Et hovedfunn fra undersøkelsen i 2009 var at implementeringen av forsøket med IUP hovedsakelig var rådgiveres prosjekt. Undersøkelsen fra 2010 viser at ansvaret for implementeringen fortsatt er delegert rådgivere ved bortimot samtlige skoler, og at skoleledelsen i varierende grad er involvert. Rambøll vurderer at skoleledelsen i større grad må ta et overordnet ansvar for implementeringen av IUP ved skolene, selv om rådgiver eller kontaktlærer kan delegeres ansvaret for den praktiske gjennomføringen ved skolen. At skoleleder viser at rådgivning prioriteres av skolens ledelse og gir støtte til rådgiver og/eller kontaktlærer er avgjørende for en god implementering. Likeledes er det avgjørende at forsøket forankres bedre hos faglærerne, da evalueringen viser at denne gruppen er lite involvert.

Andre faktorer som er avgjørende for en styrket implementering er at det gis god informasjon om formål og innhold i forsøket med bruk av IUP til alle grupper som er involvert i forsøket. Dette er et ansvar som ligger hos Utdanningsdirektoratet, rådgivningskoordinatorene og skoleleder-

ne. Det fremkommer at både skoleledere og lærere vurderer at de i mindre grad har fått tilstrekkelig informasjon sammenlignet med rådgivere. Dette henger trolig også sammen med at rådgivere fungerer som bindeleddet mellom fylkeskommunen og skolen, uten av informasjonen går igjennom skoleledelsen. Lærerne er de som vurderer at informasjonen i mindre grad har vært tilstrekkelig. Samtidig etterspør lærerne også mer kompetanse til å bruke verktøyet. Rådgivere oppgir også at det i ganske høy eller i noen grad er en utfordring at lærerne ikke prioriterer å følge opp forsøket. Samlet så fremstår lærerne som en gruppe som bør involveres mer i forsøket for å skape en sterkere forankring.

5. UTPRØVING OG BRUK AV IUP I DELTAKERFYLKENE

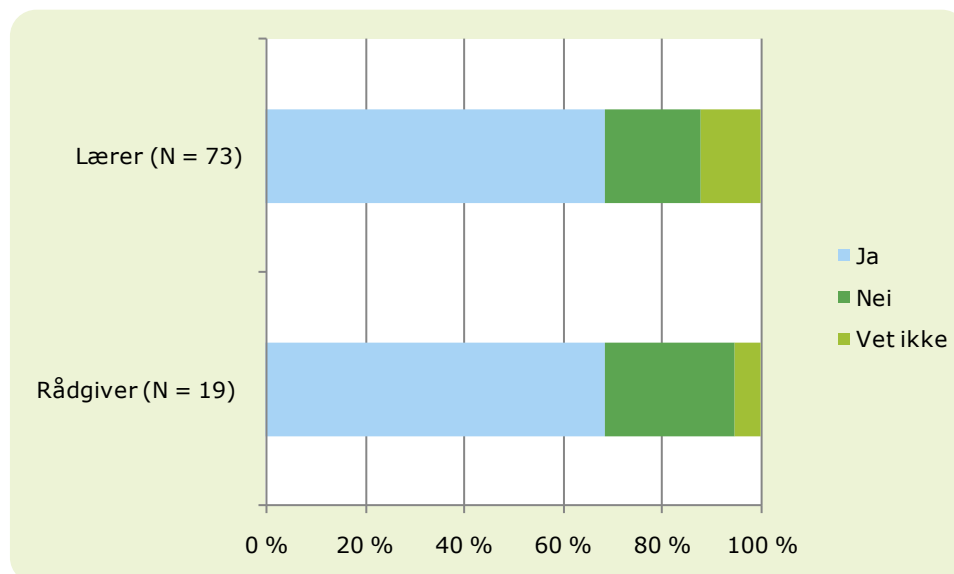
Tema for dette kapittelet er utprøving og bruk av IUP. Kapittelet undersøker i hvilket omfang det er satt av tid til organisert arbeid med IUP ved skolene, samt hvor mye tid elevene anslår at de har brukt på å arbeide med IUP skoleåret 2009/2010. Et av resultatene fra evalueringen skoleåret 2008/2009 var at elevene hadde brukt lite tid på arbeidet med IUP, at lærere i begrenset grad fulgte opp arbeidet med IUP, og at det i liten grad var tilrettelagt for pedagogiske prosesser rundt elevenes arbeid med IUP. Dette har hatt innvirkning på utprøvingen av IUP.

Dette er et viktig utviklingspremiss ved forsøk med bruk av IUP som må tas i betraktning i evalueringen. I følgende kapittel undersøkes bruken og utprøvingen av IUP, basert på breddeundersøkelsen blant rådgivere, lærere og elever våren 2010 samt dybdestudiene som ble gjennomført på samme tidspunkt. Funnene vil sees i sammenheng med resultatene fra datainnsamlingen som ble gjennomført våren 2009, slik at både status og utvikling for utprøvingen av IUP belyses.

5.1 Tid avsatt til organisert arbeid med IUP ved skolene

Et viktig suksesskriterium for at IUP skal bidra til refleksjons- og bevisstgjøringsprosesser hos eleven er at det settes av tid til organisert arbeid med IUP ved skolene. I breddeundersøkelsen og dybdestudiene som er gjennomført våren 2010, er det undersøkt hvordan det er tilrettelagt for arbeid med IUP ved deltakerskolene. Hvorvidt det er satt av tid til arbeid med IUP ved deltakerskolene forteller også noe om statusen for utprøvingen av IUP. For å belyse dette ble rådgiver- og lærerrespondenter i breddeundersøkelsen bedt om å oppgi hvorvidt det er avsatt tid til organisert arbeid med IUP for elevene ved skolen. Svarfordelingen illustreres i figur 5.1, og er basert på rådgivere og læreres besvarelser.

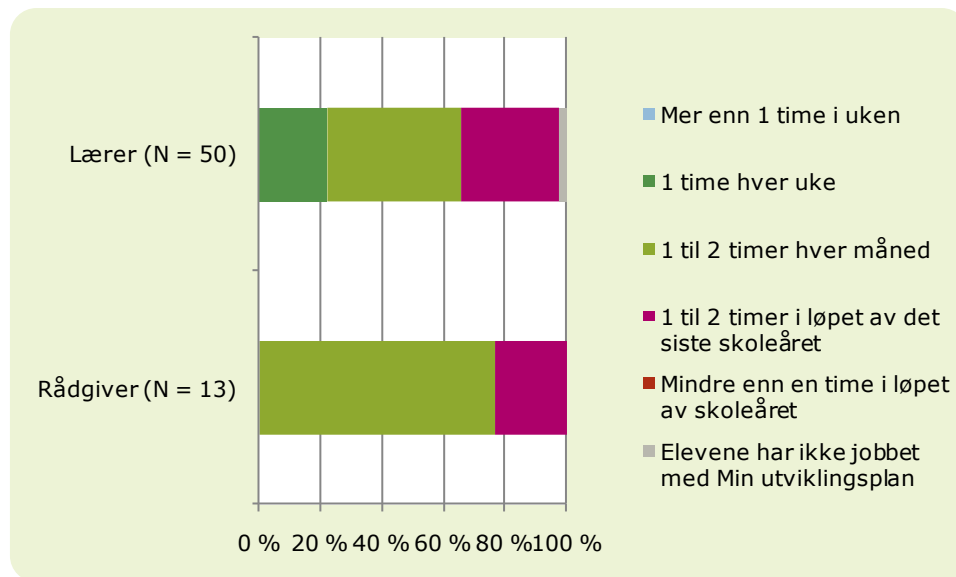
Figur 5.1: "Er det satt av tid til organisert arbeid med IUP for elevene?" (Rådgivere og lærere).

Figur 5.1 viser at det er samsvar mellom besvarelsene til lærere og rådgivere når det gjelder hvorvidt det er avsatt tid til organisert arbeid med IUP for elevene. Om lag 70 % av både rådgiver- og lærerrespondentene oppgir at det er satt av tid til organisert arbeid med IUP, noe som er positivt for å styrke utprøvingen av IUP. På bakgrunn av dybdestudiene som er gjennomført, og tilbakemeldinger fra rådgivere og lærere, kan det økende fokuset på utprøving av IUP være et uttrykk for at det IUP-verktøyet som nå foreligger vurderes å være av tilstrekkelig god kvalitet til å prøves ut mer aktivt ved skolene.

Når det gjelder hvor mye tid som er avsatt til arbeid med IUP ved skolene viser breddeundersøkelsen blant lærere og rådgivere våren 2010 som illustrert i figur 5.2.

Figur 5.2: "Hvor mye tid er avsatt til organisert arbeid med IUP for elevene?" (Rådgivere og lærere).

Figur 5.2 viser at rådgiver- og lærerrespondenter er samstemte i sin vurdering av hvor mye tid som er satt av til organisert arbeid med IUP ved skolen. Dette er positivt ettersom både rådgivere og lærere er viktige aktører for gjennomføringen av forsøket med IUP, så vel som premissleverandører for at elevene skal arbeide med IUP. Nærmere 80 % av rådgivere og lærere oppgir at det er satt av 1 til 2 timer i måneden eller mer til arbeidet med IUP. Det er imidlertid 20 % av rådgiverrespondentene og nærmere 40 % av lærerrespondentene som har oppgitt at det er satt av mindre enn 2 timer til arbeidet med IUP det siste skoleåret. Dette kan tolkes som en indikasjon på at det i svært begrenset grad har skjedd en reell utprøving av IUP ved deltakerskolene så langt i forsøket.

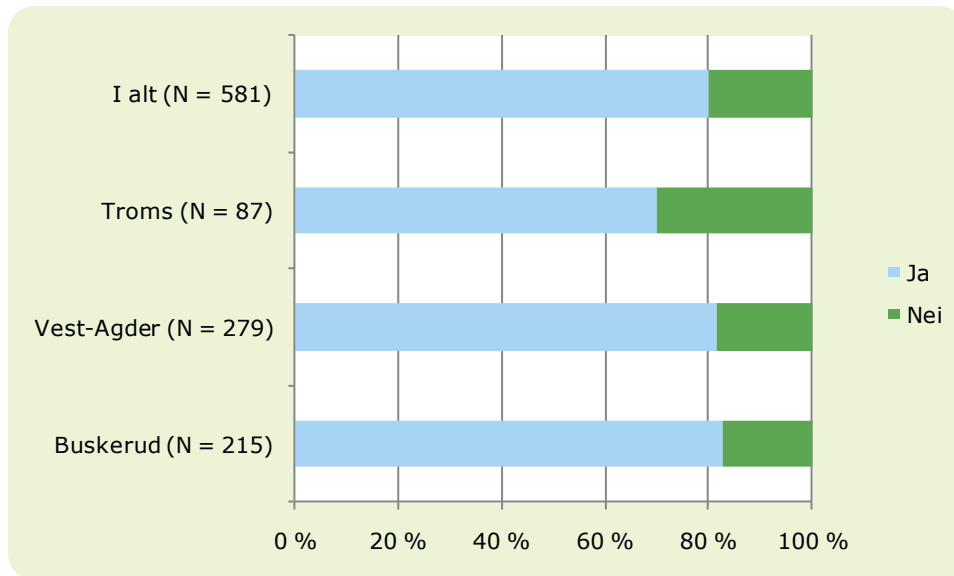
Av dybdestudiene fremkommer det at flere av deltakerskolene har ventet på den oppdaterte versjonen av IUP-verktøyet som først forelå februar 2010, noe som kan forklare hvorfor det er satt av lite tid til arbeidet med IUP skoleåret 2009/2010. I tiden fremover og ved en eventuelt utvidet forsøksperiode blir det dermed viktig å rette fokus mot en utprøving av IUP-verktøyet som foreligger, slik at det kan innhentes erfaringer omkring bruk av IUP både som en del av opplæringen og i forbindelse med rådgivningen ved deltakerskolene.

5.2 Tid brukt på arbeid med IUP blant elevene

Et av resultatene fra breddeundersøkelsen våren 2009 var at over 70 % av elevene ved deltakerskolene oppga at de hadde vært inne i sin IUP, men at de hadde brukt lite tid på å arbeide aktivt med IUP. Dybdestudiene viste at det var lite systematikk i arbeidet med IUP, og at det i liten grad var tilrettelagt for pedagogiske prosesser rundt arbeidet. Videre viste tilbakemeldinger fra rådgivere, lærere og elever at den uferdige statusen på IUP-verktøyet ville kunne utgjøre en potensiell barriere i den videre utprøvingen av IUP, spesielt med hensyn til å holde interesse og motivasjon for arbeidet med IUP blant elevene oppe.

Bruk av IUP blant elevene er fulgt opp i breddeundersøkelsen våren 2010. Elevene ble først spurt om de hadde tatt IUP i bruk, og svarfordelingen illustreres i figur 5.3 fordelt på de tre fylkene som deltar i forsøk med bruk av IUP.

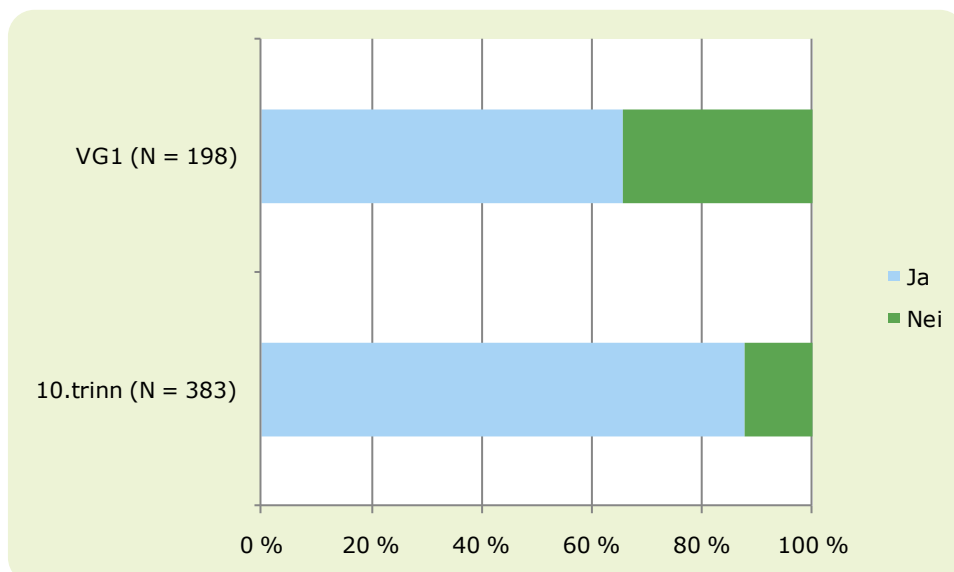
Figur 5.3: "Har du brukt Min utviklingsplan?" (Elever N = 581).

Av figur 5.3 fremgår det at 80 % av elevrespondentene totalt oppgir at de har brukt sin IUP. Dette tyder på at bruken av IUP i deltakerfylkene har holdt seg stabil gjennom den toårige forsøksperioden 2008–2010, ettersom 75 % av elevene svarte at de hadde vært inne i sin IUP ved målingen i 2009. Dette er positivt sett i sammenheng med at flere forsøksdeltakere har uttrykt bekymring for at IUP-verktøyets uferdige status skulle påvirke bruken av IUP i negativ retning. En forklaring på at elever i Troms i mindre grad oppgir å ha brukt sin IUP kan være at en av deltakerskolene skal legges ned, og at det derfor ikke er prioritert å arbeide med IUP skoleåret 2009/2010.

Det at elevene oppgir å ha brukt sin IUP forteller imidlertid lite om *hvor mye tid de har brukt* på arbeidet IUP, hvordan de har brukt IUP, eller på hvilken måte de har arbeidet med IUP. På bakgrunn av dybdestudiene som er gjennomført er det grunn til å anta at arbeidet med og bruken av IUP har variert mellom elever på tvers av deltakerskolene, innad i den enkelte skole og også mellom ulike elever i samme klasse. For å undersøke hvorvidt det er variasjoner i bruk av IUP mellom klassetrinn er det gjort en nærmere analyse av dette. Svarfordelingen presenteres i figur 5.4.

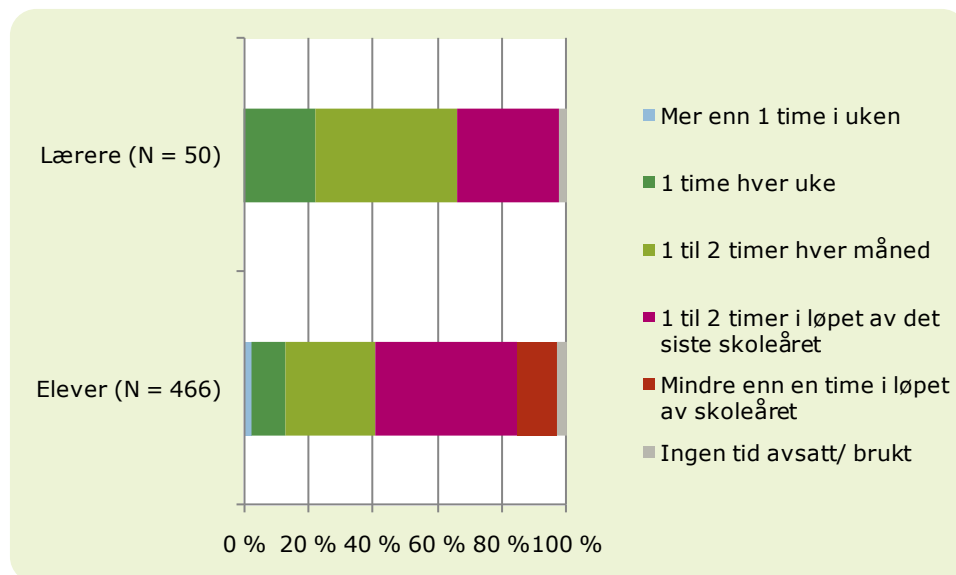
Figur 2.4: "Har du brukt Min utviklingsplan?" (Elever N = 581)

Figur 5.4 viser at det er variasjoner knyttet til bruk av IUP på VG1 og på 10. trinn. Mens 90 % av elevene på 10. trinn oppgir at de har brukt sin IUP gjelder dette kun 66 % av elevene i VG1. At IUP i mindre grad er tatt i bruk ved VG1 må sees i sammenheng med at IUP-verktøyet som forelå sist skoleår ble oppfattet som lite tilpasset videregående opplæring, i tillegg til at lærerinformeranter fra VG1 i større grad har uttrykt at det har vært utfordrende å finne tid til arbeidet med IUP enn lærerinformeranter på 10. trinn i ungdomsskolen. I den forbindelse skal det nevnes at det oppdaterte IUP-verktøyet som foreligger våren 2010 kan sees i sammenheng med læreplaner i fellesfag så vel som Prosjekt til fordypning på videregående, noe som kan antas å tilrettelegge for økt bruk av IUP i VG1.

For at arbeidet med IUP skal føre til de overordnede målsettingene om å bidra til økt grad av refleksjon og bevissthet omkring egne evner og interesser og fremtidige utdannings- og yrkesvalg, er tid til arbeidet et viktig suksesskriterium. I det følgende vil det belyses hvor mye tid som er avsatt og brukt til arbeidet med IUP, ettersom dette gir viktige premisser for utprøvingen av IUP så vel som hvilke resultater arbeidet kan forventes å ha bidratt til. De elevene som har oppgitt å ha brukt IUP ble i breddeundersøkelsen bedt om å anslå hvor mye tid de har brukt til arbeid med IUP i løpet av skoleåret. Svarfordelingen presenteres i figur 5.5, og sammenliknes med hvor mye tid lærere oppgir at er satt av til organisert arbeid med IUP for elevene.

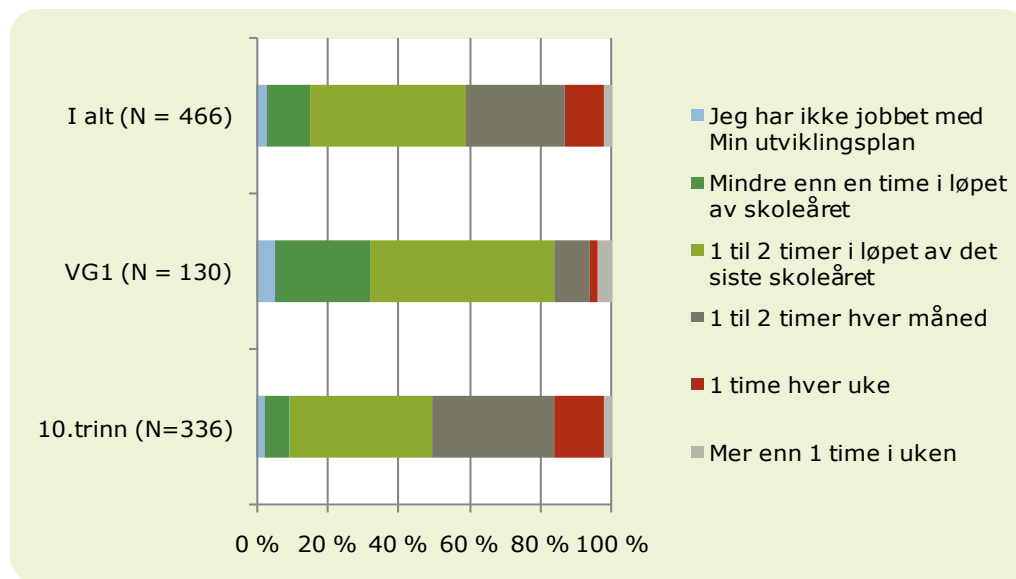
Figur 5.5: "Vennligst anslå/ oppgi tid brukt på/ avsatt til arbeid med IUP"

Figur 5.5 viser at det er lite tid som er brukt på utprøving og arbeid med IUP i løpet av skoleåret 2009/2010. 60 % av elevrespondentene oppgir at de har brukt mindre enn 2 timer på arbeid med IUP dette skoleåret, mens opp mot 40 % av lærerrespondentene oppgir det tilsvarende. Svarfordelingen indikerer dermed at det også dette skoleåret er diskrepans mellom tid avsatt til og tid brukt på arbeid med IUP. Det skal bemerkes at figuren viser at 60 % av lærerrespondentene oppgir at det er satt av en til to timer eller mer hver måned til arbeidet med IUP. Dette kan betraktes som positivt, ettersom det indikerer at et flertall av lærerne viser vilje til å sette av tid til arbeid med IUP regelmessig. Det at lærere viser vilje til å prioritere å sette av tid til arbeidet med IUP er et viktig suksesskriterium for videreføringen av arbeidet med IUP, ettersom det er nødvendig at elevene får tid og rom til å arbeide med sin IUP ved skolen.

En nærmere analyse er gjort for å sammenlikne tid brukt på arbeid med IUP blant elevrespondenter på 10.trinn og elevrespondenter i VG1. Svarfordelingen illustreres i figur 5.6.

Figur 5.6: "Hvor mye tid anslår du at du har brukt på å jobbe med Min utviklingsplan?" (Elever).

Av figur 5.6 fremgår det at elever i VG1 har brukt betydelig mindre tid på arbeidet med IUP enn elever ved 10. trinn. Over 80 % av elevrespondentene i VG1 oppgir at de har brukt mindre enn to timer i løpet av skoleåret 2009/2010 på arbeidet med IUP, mens dette gjelder 50 % av elevene ved 10. trinn. Svarfordelingen blant elevrespondenter ved 10. trinn viser også at bruken av IUP har økt siden forrige skoleår. Opp mot 40 % av elevrespondentene i 2009 svarte at de hadde brukt under to timer på arbeidet med IUP i løpet av skoleåret. Dermed er det positivt at 50 % av elevrespondentene i 2010 oppgir å ha arbeidet med IUP 1 til 2 timer hver måned. Dette kan tyde på at det gjennomføres en mer reell utprøving av IUP i praksis blant elevene, noe som også må sees i sammenheng med at det foreligger et mer ferdig IUP-verktøy etter februar 2010.

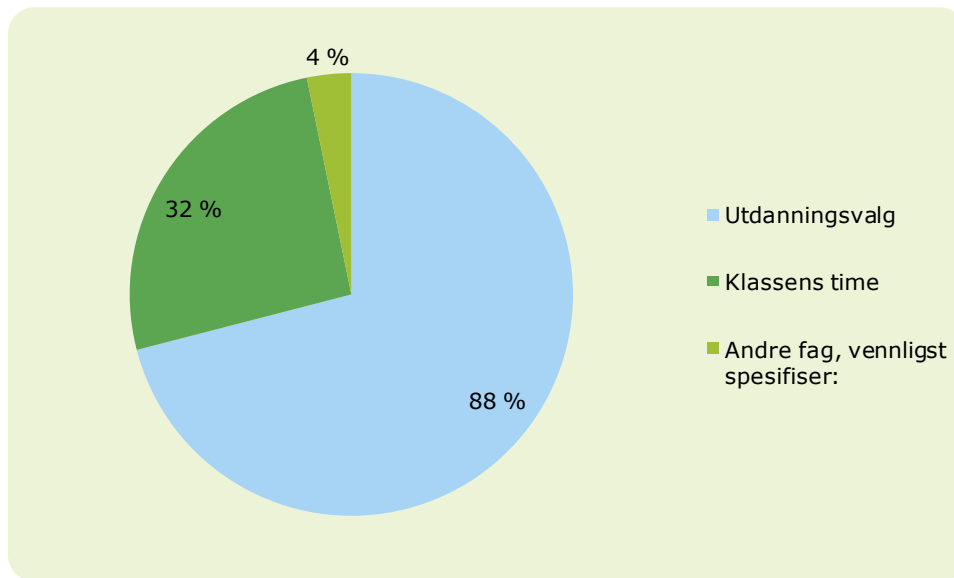
Den økende grad av tid brukt på arbeid med IUP blant både elever og lærere skoleåret 2009/2010 må også sees i sammenheng med mulighetene for å integrere arbeidet med IUP i opplæringen. Muligheten til dette må sees i nær sammenheng med at IUP er knyttet opp til læreplanene i fellesfag og Prosjekt til fordypning i VG1, og faget Utdanningsvalg på ungdomstrinnet. På hvilke måter arbeidet med IUP er integrert i opplæringen, samt hvorvidt arbeidet er knyttet til ulike fag vil belyses nærmere i følgende delkapittel.

5.3 Integrering av arbeidet med IUP i opplæringen

Både dybdestudiene og breddeundersøkelsen som er gjennomført våren 2010 viser at bruken av IUP er avhengig av at det tilrettelegges for arbeid med IUP på skolen. Elevene har i mindre grad arbeidet med IUP på fritiden. Flere rådgivere og lærere peker også på betydningen av oppfølging og veiledning av eleven under arbeidet med IUP, noe som også viser at skolens prioritering av arbeidet med IUP er av stor betydning for videreføring og bruk av IUP. I samtlige tre fylker peker lærerinformanter på at arbeidet med IUP må kunne inngå som en del av opplæringen dersom arbeidet skal videreføres.

Hvorvidt arbeidet med IUP er integrert i opplæringen skoleåret 2009/2010 er belyst i breddeundersøkelsen våren 2010. I hvilke fag elever ved 10. trinn har arbeidet med IUP belyses i figur 5.7, basert på besvarelsene til elevrespondenter som har oppgitt å ha tatt IUP i bruk.

Figur 5.7: "I hvilke fag har du arbeidet med IUP på skolen? Flere kryss mulige." (Elever 10. trinn N = 328)

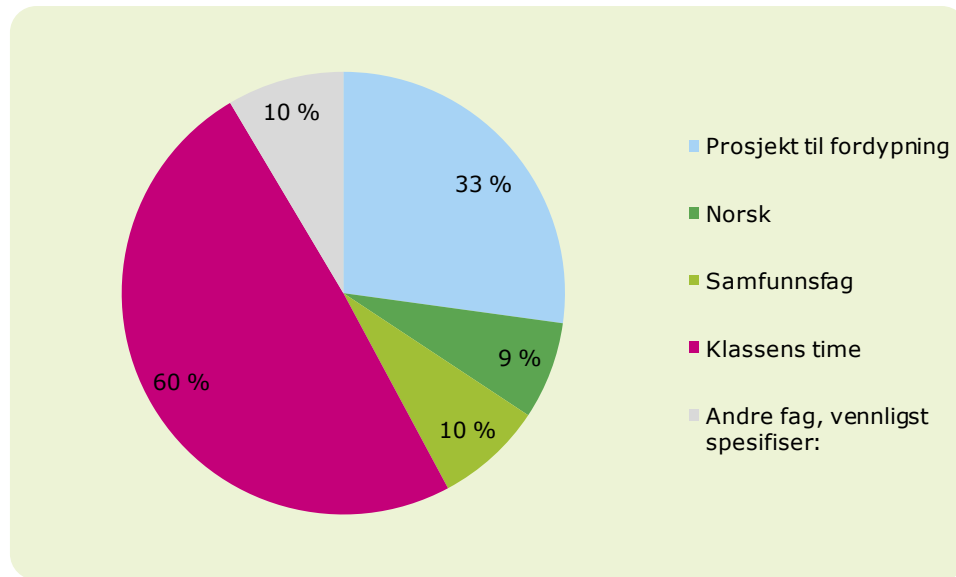
Figur 5.7 viser at opp mot 90 % av elevrespondentene oppgir at de har arbeidet med IUP i faget Utdanningsvalg. Om lag 30 % av elevene har arbeidet med IUP i klassens time, mens de elevene som spesifiserer nærmere oppgir at det er i andre timer som disponeres fritt av lærer og elever som er benyttet til arbeidet.

Det at et flertall av elevrespondentene ved 10. trinn oppgir at arbeidet med IUP er lagt til faget Utdanningsvalg understøtter inntrykket som har fremkommet gjennom dybdeundersøkelsene. Lærerinformanter uttrykker at arbeidet med IUP passer godt inn som del av dette faget, og at det derfor har vært mulig å sette av tid til arbeidet med IUP. Det er allikevel ikke alle lærere som like tydelig ser sammenheng mellom læreplan for Utdanningsvalg og arbeidet med IUP, noe som bør gjøres eksplisitt ved en eventuell utvidet satsning på implementering av IUP. Rambøll viser i den sammenheng også til Evalueringen av faget Utdanningsvalg, som påpeker at nye læremidler av god kvalitet vil hjelpe på både lærere og elevers motivasjon og utbytte av faget Utdanningsvalg².

Evalueringen har vist at arbeidet med IUP er mindre forankret blant både lærere og elever ved VG1, blant annet på grunn av utfordringer med å knytte arbeidet med IUP til opplæringen i ulike fag. I breddeundersøkelsen våren 2010 er dette fulgt opp ved at elevene er bedt om å oppgi i hvilke fag de har arbeidet med IUP. Svarfordelingen illustreres i figur 5.8, og er basert på besvarelsene til elevrespondenter ved VG1 som har oppgitt å ta IUP i bruk.

² NIFU STEP (2009): *Implementering av faget Utdanningsvalg på ungdomstrinnet. Delrapport II fra prosjektet Karriereveiledning i overgangen mellom ungdomsskole og videregående opplæring. Evaluering av Kunnskapsløftet.*

Figur 5.8: "I hvilke fag har du arbeidet med IUP på skolen? Flere kryss mulig." (Elever VG1 N = 116)

Figur 5.8 viser at det er klassens time som er den dominerende arenaen for arbeid med IUP i VG1. 33 % av elevrespondentene har oppgitt at de har arbeidet med IUP i Prosjekt til fordypning, noe som må sees i sammenheng med om elevene går yrkesfaglig eller studiespesialiserende studieretning. Videre fremkommer det av figuren at det i mindre grad har lyktes å integrere arbeidet med IUP i norsk og samfunnsfag, men det er positivt at 10 % av elevene har arbeidet med IUP også i disse fagene.

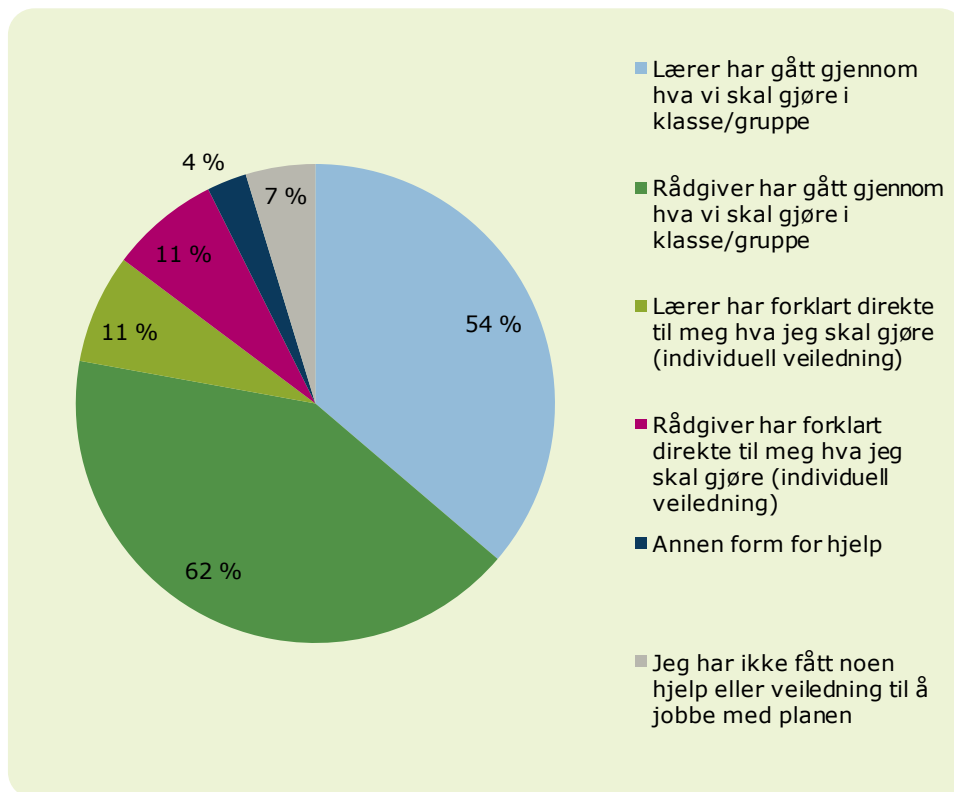
Gjennom casestudiene som er gjennomført bekreftes dette inntrykket. Det fremkommer samtidig at ikke alle lærerinformantene kjenner like godt til den oppdaterte versjonen av IUP, og derfor i varierende grad har kjennskap til at den oppdaterte versjonen av IUP kan sees i sammenheng med læreplaner for fellesfagene. De lærerinformantene som har satt seg inn i den oppdaterte versjonen av IUP forteller at de tydelig ser sammenhengen mellom IUP og læreplanene, og at dette vurderes som positivt for å styrke og øke graden av bruk av IUP ved skolene. Disse lærerinformantene fremhever det også som positivt at den oppdaterte versjonen av IUP differensierer på bakgrunn av klassetrinn, noe som fremheves som hensiktsmessig og nødvendig for en mer gjennomgående bruk av IUP i opplæringsløpet.

5.4 Erfaringer med bruk av IUP i praksis

Et av hovedinntrykkene fra evalueringen i 2009 var at det i liten grad var tilrettelagt for pedagogiske prosesser rundt arbeidet med IUP ved skolene, noe som må sees i sammenheng med den uferdige utviklingsstatusen til IUP-verktøyet så vel som lærernes manglende kjennskap til innholdet i IUP. Dersom arbeidet med IUP skal ha de tiltenkte effektene på bevisstgjørings- og refleksjonsprosesser for elevene, i tillegg til å bidra til en styrket utdannings- og yrkesrådgivning, er det nødvendig å rette fokus mot hvordan arbeidet med IUP tilrettelegges.

Våren 2009 uttrykte lærerinformantene at de opplevde det som utfordrende å få elevene til å arbeide med IUP, blant annet fordi de klikket seg gjennom spørsmålene i planen uten å reflektere over svarene. Av de oppfølgende dybdestudiene som er gjort våren 2010 ser det ut til at dette fortsatt preger elevenes arbeid med IUP, samtidig som elevinformantene opplever at de i liten grad har fått veiledning i forbindelse med arbeidet. Dette bekreftes av breddeundersøkelsen som er gjennomført blant elevene, hvor de er bedt om å angi hvilken hjelp de har fått til arbeidet med IUP. Svarfordelingen illustreres i figur 5.9, og er basert på svarene til elever som har oppgitt at de har arbeidet med IUP.

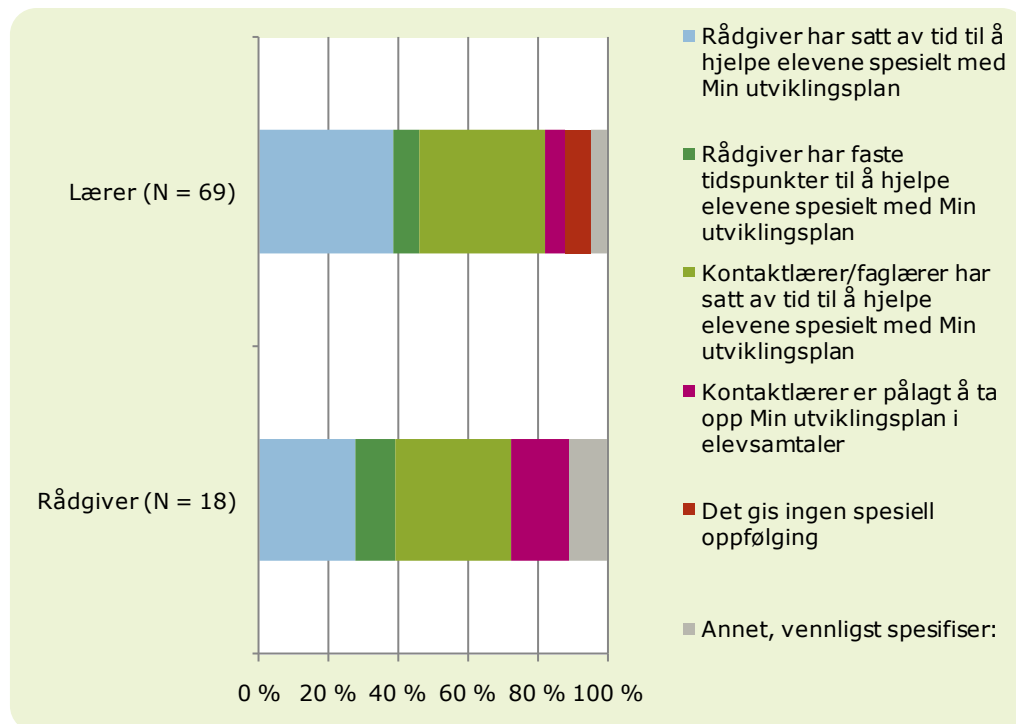
Figur 5.9: "Hvilken hjelp har du fått til å arbeide med Min utviklingsplan?" (Elever N = 466, flere kryss mulig.)

Figur 5.9 viser at et flertall av elevene oppgir at de i forbindelse med arbeidet med IUP har fått hjelp ved at enten rådgiver eller lærer har gått gjennom med klassen hva de skal gjøre. 11 % av elevene oppgir at de har fått en mer direkte form for hjelp eller individuell veiledning av lærer eller rådgiver. På den ene siden kan dette bety at disse elevene har hatt særskilt behov, for eller ønske om mer individuell støtte i forbindelse med arbeidet med IUP, mens en annen mulig årsaksforklaring kan være at elevene generelt har blitt overlatt mye til seg selv i arbeidet med IUP.

Gjennom dybdestudiene uttrykker flere av lærerinformantene at de selv opplever at de ikke kjenner innholdet i IUP-verktøyet godt nok til å ha kunnet tilrettelegge for mer pedagogisk arbeid rundt IUP. Det skal i den sammenheng nevnes at lærerinformantene ved om lag alle deltakerskolene fremhever at det oppdaterte IUP-verktøyet som foreligger nå i langt større grad enn tidligere innbyr til pedagogisk bruk, blant annet ved at det er en tydelig sammenheng mellom læreplanene og IUP-verktøyet. I breddeundersøkelsen våren 2010 ble rådgiver- og lærerrespondenter bedt om å oppgi hvordan elevene følges opp i arbeidet med IUP. Svarfordelingen illustreres i figur 5.10.

Figur 5.10: "Hvordan følges elevene som arbeider med IUP opp? Flere kryss mulig."

Figur 5.10 viser at både rådgiver- og lærerinformanter oppgir at både rådgiver og lærer er involvert i oppfølgingen av eleven i forbindelse med arbeidet med IUP. Det skal imidlertid påpekes at besvarelsen er basert på en lav andel lærerinformanter, noe som gjør at det ikke kan fastslås hvorvidt dette er representativt for lærere ved samtlige av deltakerskolene. Svarfordelingen indikerer imidlertid at flere av deltakerskolene har lyktes med å involvere i hvert fall kontaktlærere i oppfølgingen av elevene som arbeider med IUP, og at dette ikke lenger er kun rådgivers ansvar.

Rambøll mener at et av suksesskriteriene for bruk og videre implementering av IUP ligger i at det utarbeides noen eksplisitte føringer for hva som er intensjonen med arbeidet med IUP, og at det bør tilrettelegges for erfaringsdeling med bruk av IUP i praksis. Både lærer- og rådgiverinformanter har etterspurt råd og tips til mer pedagogisk arbeid med IUP, samt tid til utveksling av ideer og erfaringer. Dette bør være et viktig fokus i tiden fremover ved skolene, samtidig som det sender et signal til sentralt hold om at det ved eventuelt utvidet forsøksperiode eller implementering i større skala bør følge en veileder eller et idéhefte for bruk av IUP.

5.5 Oppsummerende analyse av utprøving og bruk av IUP

Evalueringen av forsøk med bruk av IUP skoleåret 2009/2010 viser at det i begrenset grad er brukt tid på en reell utprøving av IUP på nåværende tidspunkt. Årsakene til dette må sees i sammenheng med utviklingen av IUP, ettersom den oppdaterte versjonen av IUP ikke forelå før februar 2010. Flere av rådgiver- og lærerinformantene påpeker at de har ventet på den oppdaterte versjonen av IUP, og derfor ikke prioritert å bruke tid på arbeidet før denne forelå. Det å utvikle et digitalt planverktøy tar tid. Det er derfor Rambøll sin vurdering at en toårig forsøksperiode er en relativt kort tidsramme sett i forhold til at IUP både skal utvikles og utprøves i løpet av denne perioden.

På den annen side viser evalueringen at det er en økning i tid avsatt til og brukt på arbeid med IUP ved deltakerskolene, noe som må kunne sies å være en positiv tendens. Det fremgår videre at det har lyktes flere av deltakerskolene å integrere arbeidet med IUP i fag som Utdanningsvalg på ungdomsskolen og Prosjekt til fordypning på VG1, mens arbeidet er noe mindre integrert i fellesfagene som norsk og samfunnsfag. Gjennom dybdestudiene fremkommer det imidlertid at lærere i fellesfagene også ser potensial for å integrere IUP i opplæringen, noe som er positivt sett med et fremadrettet perspektiv på bruk av IUP.

Det er etter Rambølls vurdering, på bakgrunn av studier av IUP så vel som tilbakemeldinger fra brukerne, at det IUP-verktøyet som foreligger våren 2010 er av god kvalitet. Fokus for forsøk med bruk av IUP kan således dreie fra *utvikling* til *utprøving* av IUP. Rambøll mener imidlertid at en utprøving bør innebære en utvidet forsøksperiode, ettersom dette ansees å være nødvendig for å innhente erfaringer med bruk av IUP i praksis. Ettersom IUP har vært i utvikling under hele forsøksperioden, har bruken av IUP ikke ført til noen resultater eller effekter på nåværende tidspunkt. For å dette skal være mulig, må skolene få lengre tid til å utprøve verktøyet slik det nå foreligger.

Rambøll vurderer videre at det bør utarbeides en veiledning for organisering og bruk i forkant av en eventuell implementering i større skala. I den forbindelse vil Rambøll påpeke at følgende utfordringer er identifisert på nåværende tidspunkt:

- Det er i liten grad satt av tid til at elevene har arbeidet prosessorientert med IUP så langt i forsøksperioden. Arbeidet hittil bærer preg av lite systematikk og tilfeldigheter. Dersom IUP skal integreres i opplæringen i større grad må sammenhengen mellom IUP og læreplaner i ulike fag gjøres tydelig og eksplisitt.
- Elevene har i hovedsak arbeidet med IUP på egen hånd, etter å ha fått instruksjoner om bruk fra rådgiver og/eller lærer. Det bør innhentes flere erfaringer med og kunnskap om pedagogisk tilrettelegging for arbeid med IUP. En hensiktsmessig løsning er å utarbeide en veileder som tilgjengeliggjør erfaringer knyttet til mer pedagogisk bruk av og arbeid med IUP.
- IUP-verktøyet stiller krav til elevenes evne til refleksjon, og arbeidet med IUP bør derfor tilrettelegges på en systematisk og prosessorientert måte. Dersom den ønskede effekt om økt grad av refleksjon og bevissthet om egne evner hos eleven skal oppnås, må rådgivere og lærere ha en tydeligere og mer avklart rolle i forbindelse med at elevene arbeider med IUP.

6. VURDERINGER AV IUP

Tema for dette kapittelet er vurderinger av IUP-verktøyet i sin helhet, både når det gjelder innhold og layout (utseende), basert på brukernes tilbakemeldinger. Av evalueringen i 2009 framkom det at IUP-verktøyet var på et tidlig stadium i utviklingsprosessen, noe som påvirket og begrenset vurderingene til brukerne. Et hovedfunn var imidlertid at både rådgivere, lærere og elever så hensikten med å bruke IUP, noe som var et positivt utgangspunkt for den videre utviklingen av IUP og *Forsøk med bruk av IUP* som sådan.

I dette kapittelet undersøkes elevenes vurderinger av IUP sin layout, supplert med tilbakemeldingene fra rådgivere og lærere. Videre belyses elevenes vurderinger av innholdet i IUP, hvor relevante spørsmålene i IUP oppleves og hvilken nytte elevene mener de har av å arbeide med IUP. Også her vil elevenes vurderinger suppleres med synspunktene til rådgivere og lærere, som er innhentet gjennom dybdeundersøkelsene. Avslutningsvis presenteres en oppsummerende analyse av brukernes vurderinger av IUP, i tillegg til at det gis noen perspektiver til veien videre.

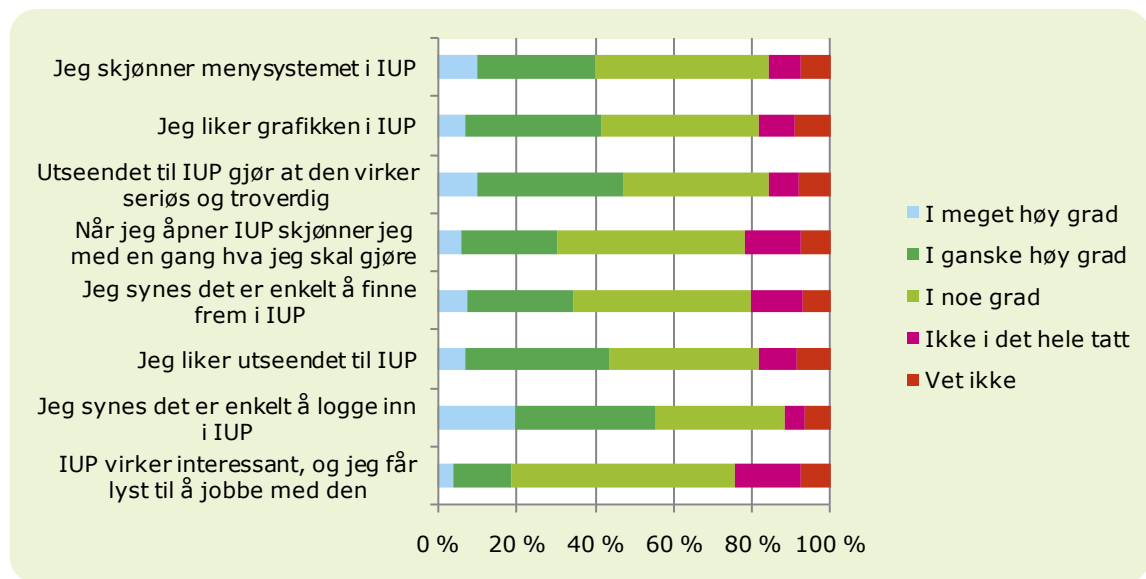
6.1 Vurderinger av layouten til IUP

Et viktig suksesskriterium for en eventuell implementering av IUP i større skala er at kvaliteten på selve IUP-verktøyet vurderes som god av lærere, men også av elevene som er hovedmålgruppe for arbeidet med IUP. Elevenes vurderinger av utseendet til IUP vil påvirke interessen for og viljen til å arbeide aktivt med IUP, så vel som elevens motivasjon og opplevelse av nytte. Dette vil også påvirke effekten arbeidet med IUP vil ha på elevenes refleksjons- og bevisstgjøringsprosess rundt egne utdannings- og yrkesmuligheter.

Av de kvalitative intervjuene med lærere og rådgivere fremgår det at begge informantgruppene vurderer at IUP har gjennomgått store forbedringer i forhold til layout. Det er en gjennomgående oppfatning at PEDLEX har tatt brukernes innspill til etterretning, og at IUP-verktøyet som nå foreligger er vesentlig forbedret. Blant annet fremheves det som positivt at elevene har mulighet til selv å utforme layouten på sin IUP gjennom å velge farger og font, samt ha mulighet til å laste opp bilde av seg selv. Dette er noe også elevinformantene fremhever som positivt. Dette vil kunne bidra til økt forankring og opplevelse av eierskap blant elevene. Det er også en gjennomgående tilbakemelding fra samtlige informantgrupper at IUP nå fremstår som ryddigere og mer motiverende å arbeide med enn tidligere versjoner.

For å kartlegge hvorvidt elevene forstår hva de skal gjøre når de logger inn i IUP og om de finner frem i IUP-verktøyet ble elevene i breddeundersøkelsen bedt om å vurdere ulike sider ved layouten til IUP-verktøyet. Svarfordelingen illustreres i figur 6.1 og er basert på elever som har oppgitt at de har brukt IUP.

Figur 6.1: "Vennligst vurder følgende sider ved utseendet til IUP" (Elever N = 458)

Som det fremgår av figur 6.1 er elevene generelt positive i sine vurderinger av layouten til IUP, ettersom om lag 80 % av elevene som har tatt stilling til de ulike påstandene har lagt seg i positive eller nøytral svarkategori på samtlige av spørsmålene. Det skal også nevnes at elevene generelt er noe mer positive i sine vurderinger enn sammenliknet med fjorårets breddeundersøkelse.

Opp mot 60 % av elevene oppgir at det er enkelt å logge inn i IUP. Dette er av grunnleggende betydning for bruk av IUP. Opp mot 50 % av elevene oppgir at utseendet gjør at IUP i ganske eller meget høy grad virker seriøs og troverdig. En tilsvarende andel oppgir at de liker hvordan IUP ser ut og grafikken i planen. Elevene er noe mer nøytrale i sin vurdering av hvor interessant IUP virker, og hvorvidt de får lyst til å arbeide med IUP når de har logget seg inn.

Når det gjelder menysystemet, mulighet til å finne frem i IUP og hvorvidt elevene forstår hva de skal gjøre når de logger seg inn i IUP er elevene noe mer nøytrale i sin vurdering. Sett i sammenheng med at elevene hittil har arbeidet selvstendig med IUP er det nødvendig å være oppmerksom på betydningen av at det gis en grundig innføring i og gjennomgang av IUP-verktøyet. Ettersom målene for arbeidet med IUP er ambisiøse, men viktige sett i frafallssammenheng, vil det være særskilt viktig at elevene blir kjent med IUP-verktøyet og forstår hensikten med arbeidet. Samtidig er det viktig at rådgivere og lærere ikke undervurderer elevenes behov for veiledning og støtte i forbindelse med arbeidet med IUP, slik at elevenes evne til å finne frem i IUP-verktøyet påvirker hvilke muligheter eleven har for å få utbytte av arbeidet med IUP.

6.2 Vurderinger av innholdet i IUP

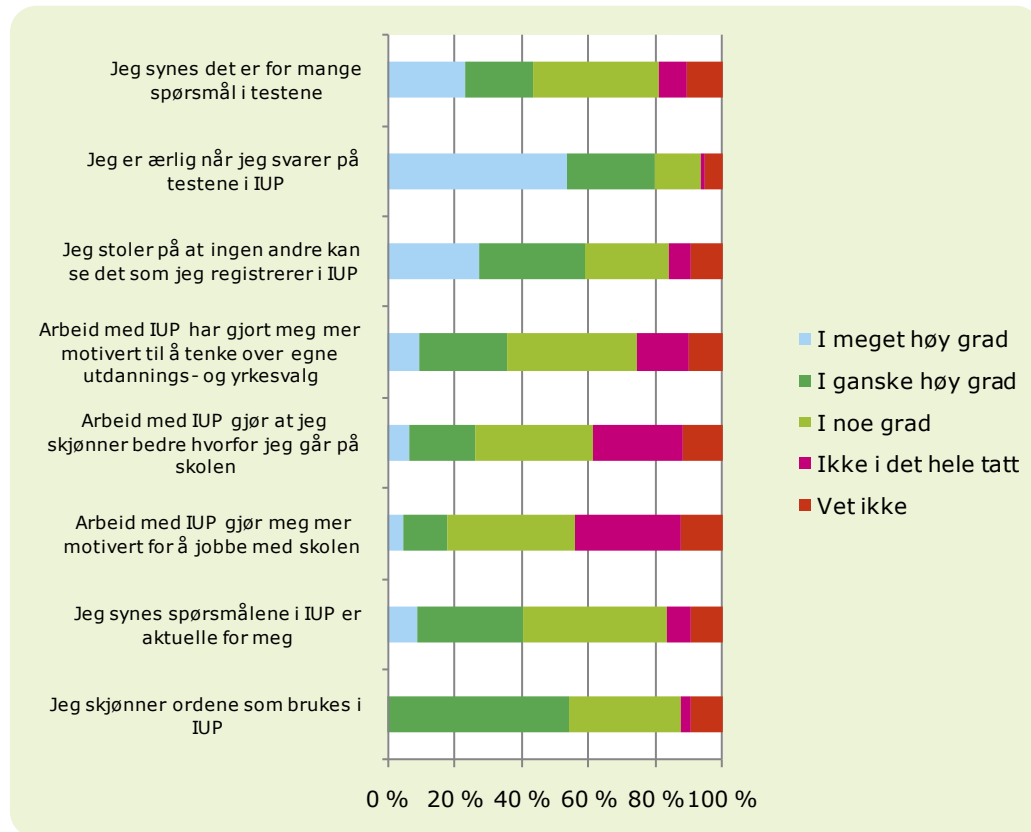
Elevenes vurderinger av innholdet i IUP, og hvorvidt de ser hensikten med arbeidet, er av betydning for motivasjonen for å arbeide med IUP og videre det utbyttet de vil ha av arbeidet. For elevene vil innholdet i IUP være betydningsfullt for hvor meningsfullt arbeidet med IUP oppleves, og i hvilken grad de blir bevisst sammenhengen mellom utdannings- og yrkesmuligheter og egne interesser og evner.

Gjennom dybdestudiene som ble gjennomført fremkom det at samtlige rådgiverinformanter er positive til innholdet i IUP, og mener det IUP-verktøyet som foreligger nå kan bidra til å styrke utdannings- og yrkesrådgivningen elevene mottar. Dette er også noe lærerinformantene er enige i, selv om det er variasjoner både mellom og innad i deltakerskolene når det gjelder hvor godt lærerne kjenner til innholdet i IUP. Både lærer- og rådgiverinformanter fremhever at elevene er bedre rustet til rådgivningen ved at de har besvart spørsmål som bidrar til bevisstgjøring og refleksjon. Imidlertid er det på nåværende tidspunkt begrenset i hvilket omfang arbeidet med IUP

har hatt direkte innvirkning på rådgivningen, ettersom det nåværende IUP-verktøyet ikke forlås før februar 2010.

For å undersøke hvordan elevene vurderer ulike sider ved innholdet i IUP ble de i breddeundersøkelsen bedt om å ta stilling til ulike påstander. Svarfordelingen illustreres i figur 6.2.

Figur 6.2: "Vennligst vurder følgende sider ved innholdet i IUP" (Elever = 452)

Som det fremgår av figur 6.2 oppgir 80 % elevene at de er ærlige når de svarer på testene i IUP. Dette er en forutsetning for at de skal kunne ha nytte av arbeidet med IUP og som også indikerer at de tar arbeidet med IUP på alvor. Opp mot 60 % av elevene oppgir at de i ganske høy grad forstår ordene som brukes i IUP som er viktig for det utbyttet elevene skal ha av arbeidet med IUP. I fjorårets datainnsamling var det flere elev- og lærerinformanter som påpekte at enkelte ord som ble brukt i IUP var vanskelige å forstå for enkelte elever, noe PEDLEX har tatt til etterretning i videreutviklingen av IUP-verktøyet. Det er nå lagt inn en ordbokfunksjon som gjør at elevene umiddelbart kan få forklaring på vanskelige ord, noe som i årets dybdestudier ble fremhevet som positivt av både lærer- og elevinformanter.

Det er imidlertid nødvendig å være oppmerksom på at i overkant av 40 % av elevene vurderer at det er for mange spørsmål i testene på IUP. Det fremgår både av dybdestudiene og breddeundersøkelsen at elevene synes det er mange spørsmål i testene. Flere påpeker at dette er med på å gjøre arbeidet med IUP "litt kjedelig" og "uinspirerende". Dette må sees i sammenheng med at arbeidet med IUP i stor grad er overlatt til elevene selv, og at det i mindre grad på nåværende tidspunkt er tilrettelagt for mer pedagogiske prosesser som gruppearbeid eller veiledning i forbindelse med arbeidet. Flere elevinformanter påpeker at det blir mye "klikking gjennom spørsmål", noe som i verste fall kan påvirke elevens refleksjonsprosesser rundt besvarelsen negativt.

Når det gjelder vurderinger av hvorvidt arbeidet med IUP påvirker skolemotivasjon og refleksjoner over egne utdannings- og yrkesmuligheter er elevene mer nøytrale og til dels negative i sine vurderinger. Dette må sees i sammenheng med tilretteleggingen av arbeidet med IUP så langt i forsøksperioden, ettersom dette bærer preg av å være lite pedagogisk tilrettelagt og prosessorientert. Således bør ikke elevenes vurderinger kun tolkes som tilbakemeldinger på innholdet i IUP, men også som en indikasjon på at det krever mer enn et planverktøy for å sette i gang reflek-

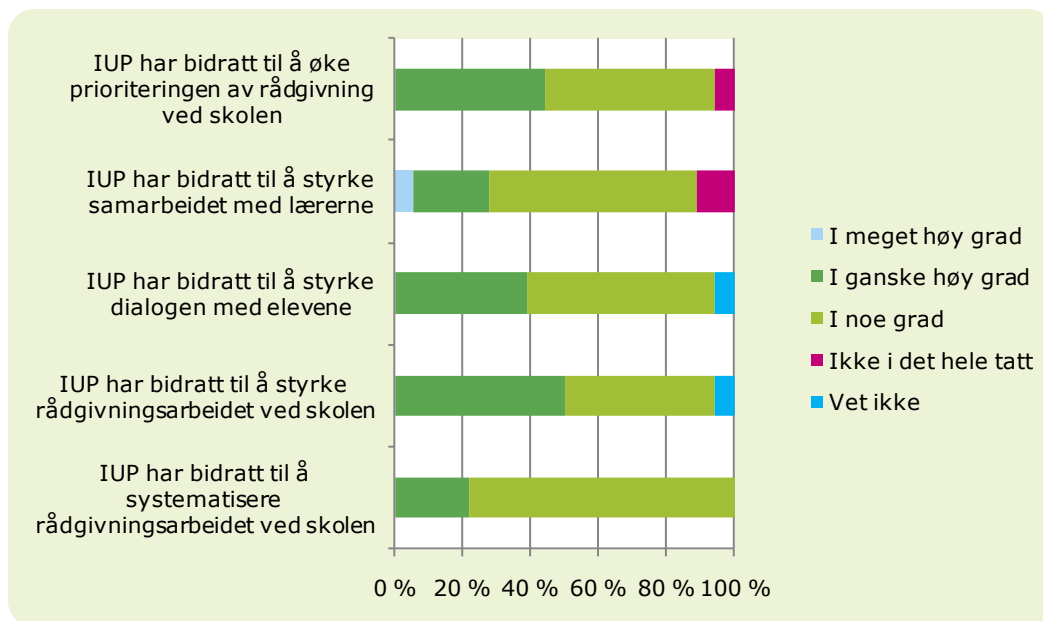
sjons og bevisstgjøringsprosesser hos elevene. En av elevinformantene uttrykker seg på følgende måte: *En IUP som man fyller ut og klikker seg gjennom kan aldri erstatte god rådgivning. Det bør ikke bli slik at lærere og rådgivere belager seg på at elevene skal arbeide med IUP selv, og at dette går på bekostning av veiledning og rådgivning. Det kan gå hardt ut over elever som er usikre og i tvil om hva de skal velge, eller elever som har mistet skolemotivasjonen og dermed har behov for ekstra oppfølging og støtte.*

6.3 Vurdering av effekter av forsøk med bruk av IUP

En av hensiktene med bruk av IUP er en mer systematisert utdannings- og yrkesrådgivning, både på bakgrunn av elevenes bevisstgjørings- og refleksjonsprosesser og fordi rådgivere vil ha et godt utgangspunkt for veiledningssamtaler med elevene. Som tidligere nevnt er det begrenset i hvilken grad den praktiske utprøvingen av IUP kan forventes å ha hatt effekter på nåværende tidspunkt. Det er allikevel interessant å undersøke hvorvidt rådgivere opplever at forsøk med IUP har hatt innvirkning på rådgivningen, ettersom dette kan gi en indikasjon på den mer langsiktige effekten bruk av IUP ved skolene vil kunne ha.

I breddeundersøkelsen våren 2010 ble rådgiverne bedt om å vurdere i hvilken grad IUP har bidratt til å styrke rådgivningen. Svarfordelingen illustreres i figur 6.3.

Figur 6.3: "Vurder i hvilken grad forsøk med bruk av IUP har bidratt til følgende..." (Rådgivere N = 18)

Figur 6.3 viser at så godt som samtlige av rådgiverrespondentene vurderer at forsøk med bruk av IUP i noe eller ganske høy grad har bidratt til å styrke og systematisere rådgivningen, så vel som samarbeid med lærerne og dialogen med elevene. Det må tas i betraktning at det på nåværende tidspunkt i mindre grad er gjort erfaringer med bruk av IUP i forbindelse med rådgivningen, men rådgiverinformantene gir i dybdestudiene uttrykk for at de gjennom forsøk med bruk av IUP opplever at de har et bedre grunnlag for rådgivningen.

Flere av lærerinformantene fremhever det som en styrke at elevene gjennom arbeidet med IUP får kunnskap og begreper om ulike aspekter ved egne interesser og ferdigheter samt utdannings- og yrkesvalg, noe som vil være positivt ved senere veiledningssamtaler hos rådgiver eller med lærer. Det er positivt for en eventuell videreføring av bruk av IUP at rådgivere opplever gode effekter. Det er imidlertid sentralt at skoleledere er involvert som viktige støttespillere for å forankre bruk av IUP ved den enkelte skole. Dersom ikke lærere ser meningen med å integrere bruk av IUP i opplæringen og støtter opp om arbeidet, kan IUP i for stor grad bli rådgivers prosjekt og oppnåelsen av de mer overordnede målsettingene for arbeidet med IUP kan derfor utebli.

6.4 Oppsummerende analyse av vurderinger av IUP

Evalueringen har vist at det er begrenset hvorvidt det har foregått en reell utprøving av IUP i del-takerfyllkene i løpet av de to skoleårene forsøket har pågått, noe som blant annet må sees i sammenheng med at IUP-verktøyet har vært uferdig i sin form frem til februar 2010. For å sikre motivasjon og interesse for videre bruk og utprøving av IUP er det sentralt at brukerne vurderer IUP som et godt verktøy, både når det gjelder utseende og innhold. Breddeundersøkelsen som er gjennomført blant elevene våren 2010 viser at elevene generelt er positive i sine vurderinger av IUP-verktøyets utseende, både med hensyn til at IUP oppleves som et seriøst verktøy og at elevene generelt liker planens utseende. Videre fremgår det at både rådgivere, lærere og elever vurderer at IUP nå fremstår som et ryddigere og mer ferdigutviklet verktøy enn tidligere, noe som virker positivt på motivasjon og vilje til å ta IUP i bruk mer aktivt.

Det er imidlertid på nåværende tidspunkt gjort lite erfaringer med en mer pedagogisk og pro-processororientert bruk av IUP i praksis, noe som også må tas i betraktning når det gjelder brukernes vurderinger av IUP-verktøyet. Elevene er moderate i sin vurdering av hvorvidt arbeidet med IUP bidrar til økt refleksjon rundt egne utdannings- og yrkesmuligheter, samt hvorvidt arbeid med IUP påvirker deres skolemotivasjon. Ettersom det er en overordnet intensjon at arbeidet med IUP skal bidra til bevisstgjørings- og refleksjonsprosesser hos elevene, og at dette på sikt skal bidra til at elevene foretar riktige utdanningsvalg, mener Rambøll at det er nødvendig å styrke sammenhengen mellom arbeidet med IUP og de overordnede målsettingene for arbeidet.

Det er en styrke for *Forsøk med bruk av IUP* at IUP-verktøyet er etterspurt blant rådgivere, slik at denne målgruppen i høy grad er motivert til å ta i bruk IUP. Resultater fra evalueringen viser at rådgivere opplever IUP som et verktøy som kan bidra til å styrke og systematisere rådgivningen, samtidig som det må tas i betraktning at det på tidspunktet for evalueringen er begrenset hvilke konkrete erfaringer som er gjort med bruk av IUP i rådgivningen. Sett i sammenheng med den helhetlige statusen for implementeringen av *Forsøk med bruk av IUP* vurderer Rambøll at det er nødvendig å innhente erfaringer med følgende i forkant av en eventuell nasjonal implementering:

- Skolene bør sette av felles tid til refleksjon og diskusjon rundt IUP for rådgivere og lærere hvor også skoleleder deltar. Fokus bør i tiden fremover være å sikre at lærere har god innsikt i det IUP-verktøyet som foreligger, slik at lærere kan planlegge hvordan arbeidet med IUP skal tilrettelegges for på en pedagogisk måte. Det bør diskuteres hvilke arbeidsmåter som kan fremme bevisstgjørings- og refleksjonsprosesser hos elevene og hvilke tverrfaglige samarbeidsmuligheter som eventuelt er til stede. På denne måten vil *Forsøk med bruk av IUP* bidra til at det innhentes erfaringer med pedagogisk bruk av IUP, slik at det kan antas at arbeidet med IUP vil ha større effekter sett i sammenheng med de overordnede målsettingene for *Forsøk med bruk av IUP*.
- Parallelt med at det i større grad gjennomføres en systematisk utprøving av IUP som pedagogisk refleksjonsverktøy bør rådgivere fokusere på å se elevenes arbeid med IUP i sammenheng med rådgivningen. Dette innebærer at rådgivere må planlegge på hvilken måte IUP skal danne bakgrunn for rådgivnings- og veiledningssamtaler, samt hvordan dette skal foregå. Særskilt fokus bør rettes mot de elevene som er usikre på hvilke valgmuligheter de har, samt hvilke valg de skal foreta, ettersom det er disse som bør være en naturlig primærmålgruppe for *Forsøk med bruk av IUP*. På denne måten vil det innhentes erfaringer omkring bruk av IUP i rådgivningen, som igjen vil kunne bidra til at elever og lærere ser hensikten med arbeidet med IUP.
- Det bør settes av felles tid til evaluering av arbeidet med IUP ved skolene, ved at lærere og rådgivere følger opp om det arbeidet som er gjort, hvilke resultater som er oppnådd samt hvilke endringer eller justeringer som bør gjøres for å tilrettelegge for en mer hensiktsmessig arbeidsprosess. Dette vil kunne bidra til at arbeidet med IUP i opplæringen og den rådgivningen eleven får bygger på og forsterker hverandre, og på sikt vil bidra til at hver enkelt elev reelt sett får oppfylt sin rett til rådgivning gjennom å planlegge utdanning og yrke i et mer langsiktig perspektiv.

7. METODISK GJENNOMFØRING AV EVALUERINGEN

Denne rapporten baserer seg på et kvantitativt og et kvalitativt datamateriale. Det kvantitative datamaterialet er innhentet gjennom en breddeundersøkelse blant skoleledere, rådgivere, lærere og elever ved deltakerskoler i de tre fylkene som er omfattet av *Forsøk med bruk av IUP*. Hovedfokus har vært å følge utviklingen og implementeringen av forsøket, hvordan det organiseres i fylkene og ved skolene, hvordan det implementeres og hvilke erfaringer som gjøres i den sammenheng, samt bruk av IUP i praksis og hvilke vurderinger brukerne gjør.

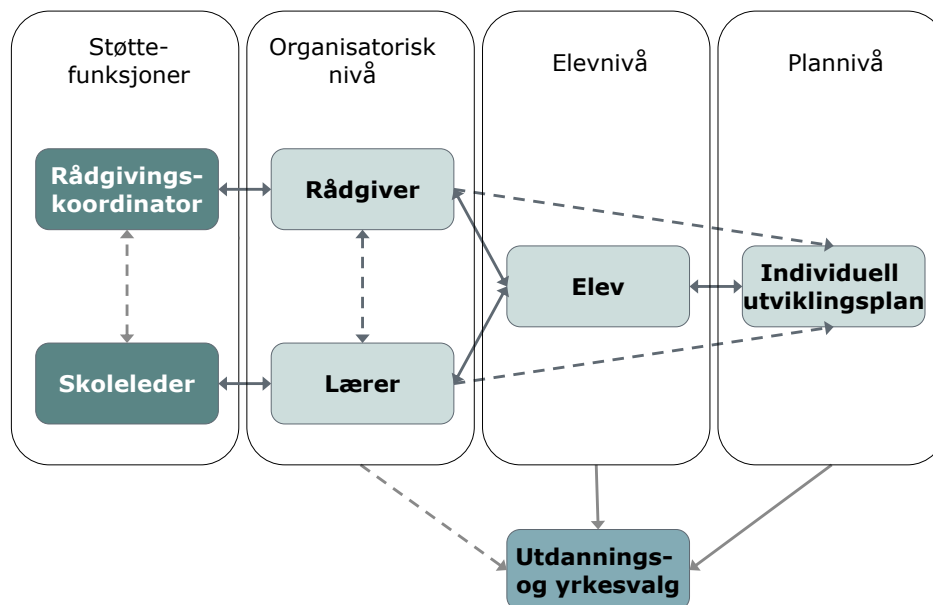
Det kvalitative datamaterialet er innhentet gjennom dybdestudier i de tre fylkene som er omfattet av *Forsøk med bruk av IUP*. I forbindelse med dybdestudiene ble det i hvert av fylkene besøkt en videregående skole og to ungdomsskoler som deltar i forsøket. Ved skolene ble det gjennomført intervjuer med skoleleder, rådgiver, lærere og elever. Hovedfokus var å få dypere kunnskap om implementeringen av *Forsøk med bruk av IUP* ved skolene, samt hvilke barrierer, suksesskriterier og vurderinger forsøksdeltakerne har gjort seg erfaringer med underveis.

I det følgende vil evalueringens analyseramme presenteres, mens det videre i kapittelet vil bli gjort nærmere rede for gjennomføringen av breddeundersøkelsen og dybdestudiene som ble gjennomført våren 2010.

7.1 Analyseramme

Analyserammen Rambøll har lagt til grunn for evalueringen illustreres i figur 7.1. Analyserammen viser den helhetlige forståelsen av hvilke nivåer IUP i utgangspunktet fungerer innenfor, og hvilke rammer som påvirker *Forsøk med bruk av IUP* i sin helhet. I det påfølgende vil analyserammen utdypes og forklares nærmere.

Figur 7.1: Analyseramme for evaluering av *Forsøk med bruk av IUP*.

Analyserammen tar utgangspunkt i hvilke nivåer IUP fungerer innenfor.

Plannivået vil si IUP-verktøyet slik det foreligger, nærmere bestemt hvordan det ser ut og hvordan det vurderes som pedagogisk verktøy av aktørene på de ulike nivåene. På plannivå skal evalueringen belyse hvordan IUP fungerer som pedagogisk verktøy slik den nå foreligger, basert på bruken av IUP for rådgivere, kontaktlærere og elever. Plannivået henger sammen med elevens bevisstgjøring i utdannings- og yrkesvalg, IUP som verktøy i rådgivningen og elevens mestringsfølelse.

Elevnivået omfatter elever ved 10. trinn og VG1 ved deltakerskolene. Her skal evalueringen belyse hvorvidt IUP fungerer som et verktøy som i økt grad gjør den enkelte elev i stand til å se sammenheng mellom seg selv og sine utdannings- og arbeidsmuligheter. Elevnivået henger sammen med bevisstgjøring og refleksjon blant elevene når det gjelder utdannings- og yrkesvalg, og elevens opplevelse av motivasjon og mestring i denne sammenheng.

På et **organisatorisk nivå** skal evalueringen belyse hvorvidt forsøk med IUP bidrar til en styrket og mer systematisert utdannings- og yrkesrådgivning. Videre undersøker evalueringen om samarbeidet mellom skolenivåene har økt, og om det i økende grad er samarbeid mellom skolen og det lokale næringsliv. Det organisatoriske nivået henger altså sammen med IUP som verktøy i rådgivningen, organisering av arbeidet med IUP på den enkelte skole og samhandling mellom de ulike utdanningsnivåer og lokalt næringsliv.

Som **støttefunksjoner** er rådgivningskoordinator og skoleleder er satt opp. Disse har en viktig rolle i å være iverksettere og pådrivere for *Forsøk med bruk av IUP* ved skolene og i fylket. I evalueringen er de relevante i forhold til å gi et perspektiv på samarbeid, nettverk og rutiner mellom de ulike skolenivåene, så vel som samarbeid med nærings- og arbeidsliv. De er også aktuelle for å gi et ledelses- og regionalt perspektiv på implementering og oppfølging av forsøket. Støttefunksjoner henger sammen med bevisstgjøring hos elevene i elevenes utdannings- og yrkesvalg, organisering av arbeidet med IUP på den enkelte skole og samhandling mellom ulike utdanningsnivåer og lokalt næringsliv.

7.2 Bredeundersøkelse våren 2010

Breddeundersøkelsen som ble gjennomført i april 2010 var den andre av to årlige breddeundersøkelser som er gjennomført blant skoleledere, rådgivere, lærere og elever ved 10. Trinn og VG1 som deltar i *Forsøk med bruk av IUP*. Breddeundersøkelsen ble sendt ut til samtlige personer som er registrert som brukere av IUP i PEDLEX sin database slik at den skulle nå ut til alle forsøksdeltakerne. Følgende tabeller viser status for besvarelsene. Tabell 7.1 viser en oversikt over prosentandeler besvart og ikke besvart, mens tabell 7.2 viser prosentandelene fordelt på elever og ansatte.

7.1: Status for prosentandel besvart og ikke besvart

	Buskerud	Vest Agder	Troms	I alt
Besvart	27 %	32 %	40 %	30 %
Ikke besvart	73 %	68 %	60 %	70 %
Antall, i alt	943	1 058	73	2 269

7.2: Status for prosentandeler besvart, fordelt på elever og ansatte

	Elev	Ansatt	I alt
Buskerud	37 %	35 %	36 %
Vest Agder	49 %	48 %	49 %
Troms	15 %	17 %	15 %
I alt	555	96	651

Av særlige hensyn til at forsøksdeltakerne er elever, og under myndighetsalder, har Rambøll vektlagt at deltakelse i spørreundersøkelsen skal være frivillig og at elevene når som helst kan trekke seg fra å delta i spørreundersøkelsen³. Det er derfor ikke iverksatt noen purreiltak over telefon direkte mot elevene. I stedet har rådgivere oppfordret elevene til å besvare spørreundersøkelsen, og bidratt i å tilrettelegge for dette.

Rambøll hadde tett kontakt med rådgivere ved deltakerskolene, som oppfordret og tilrettela for at elevene skulle besvare breddeundersøkelsen. Rambøll oppdaterte respondentdatabasen konti-

³ Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH).

nuerlig, og sendte fortløpende ut nye spørreskjemaer til respondenter som oppga at de ikke hadde mottatt dette til den e-postadressen de ønsket. På den ene siden har purretiltakene ført til at det er innhentet perspektiver fra 555 elever i forbindelse med breddeundersøkelsen. På den andre siden medfører dette en metodisk usikkerhet ved at elever som i mindre grad har kjennskap til IUP, og i realiteten i liten grad har prøvd ut IUP i praksis, også har besvart breddeundersøkelsen. Dette bør tas i betraktning ved tolkningen av elevenes besvarelser.

7.3 Dybdestudie våren 2010

Dybdestudiene er gjennomført i samtlige tre fylker som er omfattet av *Forsøk med bruk av IUP*. I hvert av fylkene har Rambøll besøkt en videregående skole og to ungdomsskoler som deltar i forsøket. Ved hver av skolene ble det gjennomført følgende intervjuer:

- Skoleleder
- Rådgiver
- Intervjuer med en eller flere lærere
- Elever (mellom to og seks stykker) ved 10. trinn eller VG1

Formålet med dybdestudiene har vært å få en mer inngående kjennskap til de ulike aktørenes erfaringer med *Forsøk med bruk av IUP*, samt hvilke betraktninger og refleksjoner de har gjort seg i forbindelse med forsøksdeltakelsen. Det har også vært et fokus å innhente de ulike aktørers erfaringer med bruk av IUP i praksis, og deres opplevelser og vurderinger knyttet til dette.